

רְדִיאָה לְעָרֵנִי כְּגַעַנִּי מְצֻוֹת הַתְּלוּוֹת כָּאֵרִי וְכַשְׁתָּהָה זְמוֹרִי.

הנובות שדרה

גְּלִיז 171 | נַסְלוֹ – טְבַת תִּשְׁפָךְ

מידע הלכתי • נזירות וכתבי יד • הנוט ומחשכה • מאמריהם הלכתיים • תשוכות בהלכה

וְיַיְהֵרְתָּנוּ נִעְשֵׂנִי מְצֻוֹת הַתְּלוּוֹת בָּאָרֶץ וְכָשְׁרוֹת הַמְּזֹבֵחַ

תנו בות שדה

גלאז 171 | נמלן – טבת תשפ"ד

מידע הלכתי ♦ גנוזות ומכתבי יד ♦ הגות ומחשכה ♦ מאמריהם הלכתיים ♦ תשובות בהלכה

תנו^תבות שׂרֵךְ

קובץ דו חודשי
בחוצאות 'המכון' למצוות התלויות בארץ'
הקובץ יז"ל בסיווע:
משרד המדע - מינהל התרבות

כתובת המערכת:

המכון למצוות התלויות בארץ
ת.ד. 176 אלעד 4081003
טלפון: 03-9030580
fax: 03-9030891

מנויים:

דמי מנוי לשנה: 60 ש"ח

ניתן לקבל את הגליוון בקובץ
digital ע"י שליחת בקשה
למיל' המערכת:

tnuvot@macon.co.il

© כל הזכויות שמורות

ניתן לשולחمام אמררים תורניים, מתקריים,
בתחומי עיסוקו של המכון, או תגבות
על הנכתב, לדואר האלקטרוני
המערכת תערוך ותפרסם את החומר
לפי שיקול דעתה

...

הבהרה: גליון 'תנו^תבות השדרה' משמש
במה לרבנים ות"ח שונים
הפסיקה ההלכתית המוסמכת
מתפרסמת באמרים שעלי ידי המכון

תובן עניינים

• גל'ין 171 – כסל' טבת תשפ"ז •

דבר העודך.....
פ.....

מידע הלכתי – ראש המכון הנאון רבי שניידר ז. דוח שליט"א.....
ג.....

• גנוזות ובה"י •

רבינו עובדיה יוסף זצק"ל
סתיי – דברי הטעודות בעת מליחמו.....
פ.....

• הגות ומחשבה •

רבינו שלום כהן זצק"ל
תפילה עמוקה הלב בזמן מלחמה.....
יא.....

רבינו בן ציון אבא שאול זצק"ל
עלת לימוד התורה בזמן מלחמה.....
יג.....

• מאמרי הרכתיים •

הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א
הדלקת נרות חנוכה בברכה בבתי הכנסת ובמקומות ציבוריים.....
טו.....

הגאון רבי שניידר ז. דוח שליט"א
נתינת תרומות לבחמת כהן.....
טז.....

הגאון רבי שלמה זלמן גראסמן שליט"א
נדר השתפות בפרוזה בדור חנוכה.....
טב.....

רבי משה יהודה לנדראו שליט"א
הרתקת כלאים בגנים המודלות על פרגולה.....
טכ.....

רבי ישעאל מאיר וויל שליט"א
כשרות סיגריות אלקטודניות.....
טג.....

• בין עמודי •

הלכה למעשה – ש"ת מאת ראש המכון ורבני בית הדוראה שליט"א.....
לו.....
תגבות זהירות.....
טג.....

קליפת ישמעאל

מאברהם יצא קליפת ישמעאל, ובן בנו הוא עשו, ומיצחיק יצא קליפת עשו. וענין יציאת הקליפות מאבות הקדושים, הוא כמו קידימת הקליפה לפרי, שאי אפשר לפרי ללא הקדמת קליפה שהוא הבן והפרה, וייעקב הוא הפרי.

אבל יש סוד בדבר, כי הקליפה יש לה אחיזה בקדושה, ובשרה העולה נדבקת בקדושה, והטומאה היא בתפשטוֹתָא. ולעתיד תחוור ותתהר על ידי הצדיקים הקדושים המכניינים אותה, בסוד (אבות פ"ד מ"א) איזהו גבור הכווש את יצרו, שבארתי בכמה מקומות (ח"א תולות אדם אוות רמה; שרה אמרות אות קיז - קככ; קפה; שער האותיות אות ת' אות קפנה יד) שהענין הוא שאינו הורג את יצרו הרע, רק כובשו תחתיו ומטהרו, שלוקח מדות היצר הרע ומשתמש בהם בעבודת השם יתברך. כוגן קנאה, קנתת סופרים (בבא - בחרא כא א, חמודה, חומד חמודה גנוזה, וכיווץ באלה הרבה). וזהו ענין שאמרו לאברהם אבינו (בראשית כד, ז) 'נסיא אליהם אתה בתוכנו', כלומר, בתוכיות שלנו, דהינו בשרשינו אתה נשיא, ועל ירך נתחר לעתיד. וכל האומות הודיע לך, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה פמ"ג ס"ה) 'עמק שוה' (בראשית יד, י), שהשוו כולם והמליכו את אברהם על עצמן. זהו בחינת יציאת הקליפות מאברהם. אבל אברהם בעצמו הוא עצם מעלה ישראל, יותר מעלה לעלה ודקות לעמלה, והענין שלו ישראל הוא יותר בנעלם ובו יתר עלייה ודקות לעמלה, וגם אברהם היה על שם אב המון נתתיק בגוים (שם ז, ז), והוא ענין 'נסיא אליהם אתה בתוכנו', שפירושו כי כן נאחזים בשרטם.

והנה 'אברהם' נקרא 'אברהם', כי יצא ממנו ישמעאל בעודו 'אברהם', נמצא הותחל בו הסוד של אב המון בעודו אברהם, רק עתה נתוסף בהולידו את יצחק שיצא ממנו עשו שהוא כולל כל הקליפות. והנה ראה בעיניך הגלות הזנה נקרא על שם אדום, אף על פי שיש מלכיות גדולות מלכות ישמעאל ועוד הרבה וכולם נכללים בשם גלות אדום. והרמב"ן האריך בזה בפרשׂת בלק (במדבר כד, ז). הרי מבואר 'אברהם' נקרא 'אברהם'.

של"ה (פרשׂת תולדות - תורה אור)

חביבות נרות חנוכה

'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזכיר בה כדי להגיד הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנשים שעשו לנו' (רמב"ם, מיליה וחנוכה, יב)

יש לתת טעם לחביבות היתה במצויה זאת, אשר נעשית לזכור נס פר השמן אשר היה ראוי לדלק يوم אחד והספריק לשמנונה ימים. הרי עיקר ההצלחה היא רבים ביד מעטים וכיו' כפי שמודדים בעל הניסים, ומפני מה מתרכזים בנס פר השמן אשר איננו נס קיומי שבעלudo לא הייתה תקומה לעם ישראל. ובכלל, הרי טומאה התורה בצדור והיה ניתן להדליק ביוםים אלו את המנורה בשמן טמא. ההסבר הוא, אדרבה, דווקא מפני שהוא לא נס קיומי אשר הצלת עם ישראל תלויה בו, רואים אנו את החביבות והיריצוי מלמעלה באותו זמן של חושך וערפל שנצטוו לכתוב על קרן השור ח"ג. אמנים נס ההצלחה הראה לנו שאין הקב"ה חף לאבדנו, אך היכן ראיינו את אהבתה והחיבה של בנים אתם להשם, זה בנס פר השמן הטהור. ראו חיבתכם לפני העמים. מצוה חביבה עד מאד. מהדרין מן המהדרין. (ע"פ 'סדר היום' לרבי משה אבן מכיר, חי בצפת והוא רב וראש ישיבה בכפר זיתון, נפטר בשנת ש"ט).

בהתרגשות ובחייבת אנו מציגים בזה בפני מאן מלכי רבען את הגליון החדש של 'תנובות שדה' אשר בא להוסיף ולהרכבות תורה ודעת, ארבע אמות של הלכה. זכינו זכות משימים והגליון אשר מתפרסמים בו דברי מランן גדויל תורה, ראשי היישיבות ות"ח יודעי עט וספר, עולה על שולחן מלכים ושמועותיו מתברדות בבית המדרש והיכלי התורה.

בימים אלו אשר משנינו נשאו ראש ודם ישראל נשפק, ובחוורי ישראל נמצאים במקומות סכנה, וכי יודע מה ילד יום, ואנו אין לנו להשען אלא על אבינו شبשים. זהו הזמן להוסיף חיל ולהתחזק בתורה שזה זכות קיימינו. ובפרט בגלויון זה אשר מייקר את עסוק התורה בכלל ומצוות התלויות בארץ בפרט, יהיה זה לזכות הצלת אחינו כל בית ישראל הננתונים בצראה ובשביה, להצלחת הנלחמים על משמר הארץ, השטה בעגלא ובזמן קרייב, ונאמר Amen.

בגליון זה מתפרסמים במדור 'גנות' ובמדור 'הגוט ומחשבה' דברי הייזוק וההתעוררות מפי מרנן ורבנן רבותינו חכמי המזרקה זיע"א אשר נאמרו בדור האחרון בזמן צרה ומלחמה. למען נתעורר ונתחזק ונדע מה תפקדינו בזמנים אלו, בלימוד התורה, בעבודת התפילה, כפי שהנחילו לנו רבותינו מצקי ארץ מרנן ורבנן פארוי הדור, זיכרונם לחיי העולם הבא.

cdrכינו, נסוק בגלויון גם בדברים שהזמן גorman, מאמרם בהל' חנוכה. כמו"כ מתפרש מדור מוחhab של 'תשובה בהלכה' מה שהסביר לשואלים מוריינו ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רוח שליט"א ואיתו רבני בית ההוראה, מתוך שאלות רבות בחקליק השו"ע אשר נשאלים מידי יום ביוםו, וכי בקשתכם הקוראים הנכבדים להרחיב את היריעה של מדור זה.

נסים, בתפילה על הניסים ע"פ נוסח רב עמרם גאון 'כשם שעשית עמם נס, כן עשה עמו ה' אלהינו נסים ונפלאות בעת הזאת ונוראה לשמן הגדול סלה'.

**בברכת חנוכה שמה
העוזך**

רב קהילת 'meshen haTorah' אלעד
וראש המכון למצות התלויות בארץ

הדלקת נר חנוכה משמן תרומה טמאה • הדלקת נר חנוכה משמן טבל • הדלקת נר חנוכה
משמן ערלה • הדלקת נר חנוכה משמן שביעת

הדלקת נר חנוכה משמן תרומה טמאה

כהן שברשותו 'שמן שריפה', ככלומר שמן של תרומה טמאה העומד לשရיפה, וכגון שקיבלה מישראל לאחר שהפריש תרומה גדרולה ותרומות מעשר ממשנו, וכי שנותה גם בזה"ז, שבזה האופן מקיים גם בימינו מצות נתינה לכاهן בפועל, מותר לו להדלק לכתהילה בזה נרות חנוכה. ואין לחוש בכך שהכהן לא נהנה מהשמן מפני האיסור להשתמש לאורה, שהרי אין חיוב על הכהן להנות [ומלבך זאת הרי נהנה מזה שיווצא י"ח] ואף שמצוות לאו להנות ניתנו, הכא במצוות דרבנן ובמים הסוברים דשרין].

לגביה ישראל שיש ברשותו שמן חולין להדלקת נרות חנוכה, לא ישמש בשמן שריפה. אולם אם אין בירושתו שמן אחר, פוסק הרמב"ם (תרומות יא, י"ח) 'מי שאין לו שמן אחר להדלק נר חנוכה מדליק בשמן שריפה שלא ברשות כהן, וזה על פי דברי הירושלמי בסוף פרק בתרא דתרומות'.
ראאה בהרחבה [ב'תנובות שדה גליון 15](#) שהארכנו בפרט דין אלו של שמן תרומה טמאה, טבל וערלה, במקורות הדין ובהלכה למעשה.

הדלקת נר חנוכה משמן טבל

לענין הדלקת נרות למאור ביוםות חול או לבבוד שבת משמן של טבל, פסק השו"ע (י"ד שלא, קטנ) 'אין מדליקו בשמן טבל'. ומכאן בא ש"ר שם, שדין זה הן בטבל טמא והן בטבל טהור, והן בהדלקה ביוםות החול והן בשל שבת. וכל זה נאסר מחמת הנאה של כיילוי.

כל מקום, לגביה נרות חנוכה כתוב המל"מ (תרומות פ"ב ה"יד) שכיוון שבchanuka אסור להשתמש לאורה יהיה מותר להדלק בשמן של טבל. מאידך, בשוו"ת אגר"מ (או"ח סי' קזא) פסק שאסור להדלק נר חנוכה בשמן של טבל. וראה עוד בשוו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' מז) שהעללה להקל בשעת הדחק. ובשו"ת אבני ישפה (או"ח ס"ס קכח) השווה דין זה לדין תרומה טמאה המבואר בסעיף הקודם, שאם אין ברשותו שמן אחר יהיה מותר להדלק בשמן שהוא טבל [אללא שיש להבין היאך איירוי שזה שעת הדחק, הרי יכול להפריש תרום' מהיה לו שמן מתוקן, וככתוב שם באבני ישפה, دائירוי שיש לו מעט שמן ואם יפריש יחסר לו להדלקה].

עוד יש לדון מצד דין דמשתרשי שננה מאיסורי הנאה שחווסף להדלק משמן אחר, ויתבאר להלן לענין שמן ערלה. כמו"כ יש לדון מדין גול השבט הכהנים או הלוים, אלא שעלה זה יש לומר דעתחא להם דליך מזורה במוגנייהו, ובפרט שזה רק מניעת ריות.

וראה בחזו"ע בהלי' חנוכה בעמ' פו שסתם לאיסור شأن להדליק משמן טבל. מכל מקום נראה שאם אין לו כל שמן אחר, ואין לו אפשרות להפריש ולתקון את השמן, שיש על מי לסמוק להדליק משמן טבל.

הדרקת נר חנוכה משמן עדלה

נרות חנוכה, יש מי שכתב להתריך להדליק גם משמן שנעשה מזיתים של ערלה, שהרי איינו נהנה מאיסור הנאה, שהרי הנאה של המצווה אינה נחשבת להנאה ממש שמצוות לאו ליהנות ניתנו. אולם העיקר להלכה שאסור להדליק נר חנוכה משמן זית שהוא ערלה, שסוף סוף הוא נהנה מה שחסך מלקנות שמן אחר.

והנה בספר שער אפרים (שאלת לה) הסיק לאסור להדליק נרות חנוכה בשמן ערלה מטעם אחר, מוחמת שנר חנוכה צריך שייעור הדלקה, וממילא כיוון שהוא בשראפה אמרינן כתותי מיכחת שייעוריה, ונמצא שאין בו שייעור הדלקה וייה אסורה. אך רבים חלקו על טומו זה של "כתותי מיכחת" והבאים מרבן הרראש"ל וצ"ל בספריו חז"ע על חנוכה עמ' פג, יעוי"ש. והבאתי עוד מדברי האחרונים בספר עץ השדה (פ"י סע' ט). אלא שלמעשה הגם שטעם זה נדחה, מכל מקום להלכה יש לאסור שימוש בשמן זה, מוחמת דקא משתרשليיה באיסור הנאה, שננה מהחיסכון שחותן שמן אחר.

ולפי המבוואר לעיל עולה להלכה, שם אין בנמצא כל שמן או נרות, ואין אפשרות לדוכשם, ולפנינו שתי אפשרויות או להדליק משמן זית של ערלה, או שלא ידליק כלל, לכארה, כיוון שאיננו מרוחח מואמה, אין בזה איסור. וכן לגבי נר המשמש פשטוט שלא ידליק משמן זה, וגם צrisk להיזהר שלא יהנה מהאור בהגעה זמן ההיתר של הנאה כגון לאחר חצי שעה. כמו"כ לכארה לא יברך על זה, כיון שטוט לדעת האומרים שכותי מיכחת שייעוריה, אסור בהדלקה, והגם שדבריו נדחו, מ"מ לברכה לבטלה חישיבן.

הדרקת נר חנוכה משמן שביעית

נר חנוכה יש האוסרים להדליקו משמן של שביעית כיון שאסור להשתמש לאורה, וכן פסקו הפאת השלחן (ה. ט) תורת הארץ (ח. מ) שו"ת אמרי יושר (ח"א ס"ק שעורי דעתה (ח"ב ט) ספר השמיטה ועוד, שאסור להדלק נ"ח משמן שביעית כיון שאסור להשתמש לאורה.

ויש חולקים ומתרירים כיון שזה דבר מצוה, וזה דרך הדלקה, וכן פסקו בשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ב ס"ד) ובשו"ת ציץ הקדרש (י"ד א), אור לציון (פ"ב ס"ז). מנחת שלמה (ח"א סי' מב) וכן הראה פנים להתריך בשו"ת שבת הלווי (או"ח סי' קפ"ד, אע"ג שלhalb החש למוחמים אפי' שאין טעם ברור לנו). ומזר' הגרשנ"ע שליט"א דן בזורה בארוכה בשו"ת קרם שלמה (שביעית סי' ד-ה) והעליה שהעיקר להלכה להתריך לכתילה הדלקת נ"ח משמן שביעית, כיון שזה דבר מצוה, וזה דרך הדלקה, ובפרט ביום שכולם נוהגים להדלק שמן מכללא, ומה גם שיש לו הנאה ושמה עצם ריבוי האור, ולכן הסיק שכן הוא הדין להלכה.

גם לדעת המתיריהם אם כבו נרות החנוכה אע"ג שאין זוקק להן, מכל מקום כדי שלא יבוא הפסד לפירות שביעית, על כן ישוב וידליק, ואם ביום השמיני נותר מן השמן, ידליק בו נר של בית הכנסת, אך לא יעשה מדורה לשורפו, שאסור להפסיד פירות שביעית.

ברכה

שניאור ז. רוזה

כתב יד

דברי התעדודות בעת צהה

ביום שני יט אידר תשכ"ז, בעת המצור על מצרי טיראן על ידי הערץ הרודן ג.ע. ג. ש"י) ובחרור ישראל נצבו לקראת נשק למערכה, ואמרתי דברי התעדודות באמצעות הסליחות והתפלה.

'ובָּכִי תָּבֹא מַלְחָמָה בָּאָרֶצֶם עַל הָצָר הָצָר אֲתֶכֶם וְהָרֻעָתָם בְּחִזְצָרָת וְנוֹכְרָתָם לְפָנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשָׁעָתָם מַאֲכִים' (במדבר, ט)

רובותי, ימים קשים אלה לעם ישראל באו בהשגה עליונה כדי להחוינו בתשובה שלימה מחתאינו ופשעינו. כי יש לעולם ולבריה מנהיג, צופה ו מביט, עני ה' משפטות בכל הארץ. והנה בימות (ס), אין פורענות באה לעולם אלא בשבייל ישראל, שנאמר (צאפניה ג-ו) הכרתי גויים נשמו פנותם וכו' אמרתי לך תיראי אותי תקחי מוסר. וכיוצא בזה המעשה דיזונה הנביא, שאף שהיה עם גוים עובדי זהה, אמר איב יודע אני כי בשל הטער הזה. גם כישינה מלחה בסוף העולם, כמו בזמנינו בדורם וייטנאם, גם זה בשבייל ישראל, עליינו לחשוב ולומר: בשל הטער הזה, אף שכואורה אין לנו כל קשר במלחמות וייטנאם, אך עובדה היא, ורושיה הצגיה את ישראל שהיה פרו מעודבת, כתחליף וכקלף נגד מלחמות ארצות הברית בויטנאם. וכך שאמרו על הפסוק (תהלים קיט קע) תעיתי תהא אובד. בכל אשר געשה, מציגים אותנו כמדינה אemprialיסטית, ובאו והסיתו את הצורך ג"ע צרעת רודן מזרים לבוא עם כל חילו ולהקיף את סני ולסגור את מצרי טיראן, לבל תעבור בו אנית שיט לכלכלת ישראל. ועתה כל חיילינו מבחר בחורינו עזומים נצבים לקראותם, ובכל שעיה צפואה מלחמה קשה.

אכן אנו יודעים שהכל מאות ה' יתברך, כמו שאמרו (סנהדרין צז) הקב"ה מעמיד להם מלך קשה כהמן ומהודיעם בתשובה. וכן אמר הפסוק בפרש השבע (ויקרא כו כא) ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמווע לי ויספט עלייכם מכיה שבע כחטאיכם, וקשה למה לא יסתפק במדה בגנד מדחה, ויתן פי שבע מהחטאינו, השופט כל הארץ לא יעשה משפט? אולם הכוונה כמו שכתב הרמב"ם (ר"א מהלכת תענית), מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע וכוי' ודבר זה מדרכי התשובה וכו', אבל אם לא יעזקן, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרית וכו', ותוסיפת הстраה צורת אחרות, ועל זה אמר ואם תלכו עמי קרי, כלומר שתאמרו שהצרה בא במרקלה, אף אני אלך עמכם בקרי, שאוטסיפת לכם חמת אוטו קרי. עצת". ובהתאם שהתנצלות קשה מן החטא, כי אם באה המכיה בוגל איזה חטאים לתיאבון, ותלו הכל במרקלה ולא בהשגה, דבר זה גובל עם כפירה ח"ז באמונה, لكن ויספט עלייכם מכיה שבע על חטאיכם ח"ז, אלא עליינו לומר עונותינו הטו אלה.

א. כת"י קודשו של מן ר宾נו אביך הרועים צוק"ל אשר נכתב ע"י עברב מלחמת ששת הימים, רואה זה או רום לדאשונה. תודתו נתונה למבחן 'אור ישראלי' בהשתדלות נכנו חביבו הרה"ג יעקב סיני שליט"א, שנגנו בנו טובות עין ומסרו בידינו את הדברים להדפסה.

ובזה יובן מה שאמרו (בראש השנה כט) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכו' (שמות ז' יא), וכי ידיו של משה עשוות מלחמה או שבורות מלחמה, אלא לומר לך, כל גמן שהיו ישראלי מסתכלין לפני מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים. הכוונה בזה, כי ישראל בהיותם במצרים האמינו שהכל נגור על האדים בדרך מול עלי מערכות חקי הטבע, כמו שאמר שם י' ז-ח על נסותם את ה' לאמר היש בקרבו אם אין, וסימך ליה ייבא עמלק. וכך היה צריך משה להראות כלפי מעלה, וייה ידיו אמונה, שאצבע אלהים היא, המחולל כל, וכל יכול, ולשעבד את לבם לאביהם שבשים המשדר מערכות הטבע. כמו שלבסוף (שם י) ויחוליש יהושע את עמלק ואת עמו כלפי חרב, וגבר ישראל, על ידי שהאמינו בה, וידעו שהנו מושגיה על מעשה הפרט, ככתוב (דמיה לב ט) אשר עיניך פקוות על כל דרכיו בני אדם, לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו. כי כשם שגברו על יציר הרע המסתית והמדיח להעבירם מהאמונה הצרופה, וניטה לערער את אמונהם, כך באוטו רגע גברו על עמלק היציר הגשמי, ורמז זהה: רק רע כל היום (בראשית ו), סופי תיבות "עמלק". (שנאמר לגבי יציר הארץ וכנהו). עוד רמז להם משה כלפי מעלה, כי בתחלה יפקוד ה' על צבא המורים במרום, ואחר כך על מלכי הארץ באדמה.

אשר לא יושענו' (הושע ד), לא נבטח חי' באזיות הברית ושאר אומות העולם. טוב לחסוט בה' מבתו בנדיים. וברוך הגבר אשר יבטיח בה' והוא ה' מבתו. התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום.

רובתי חזקו ונתחזקה بعد עמנו ובعد ערי אלהינו, אל יפול לבנו, חזקו ואמצו, אל תיראו ואל תעריצו. וכש שנבנינו עמודים על המשמר בגבולות מדינתינו, ב��ן החזיות, אנו גם כן נחשוב עצמנו למגוייסים, ונתאמץ בתפלה, וכמו שאמרו במדרש במודבר רבה (פרשה כב סימן ג), אלף למטה אלף למטה, אלף לצבאיו וכנוגדים אלף לתפללה, ובתרת ה' טהרוה, וכמו שאמר (מכות י). נאמר (תהלים קכ ב) עמדות הי רגlinyo בשעריך ירושלים, מי גרים שעומדות רגlinyo איתין במלחמה מול האויב, בשביל השערים המצוינים בהלכה של ירושלים. וכן אמרו חז"ל (בבא בתרא ז ע"ב) אני חומה זו תורה, ושדי כמגדלות, אלו תלמידי חכמים, שדומים למניקי הלב בשידיהם, כך מלמדים תורה בהמון ומחירות את ישראל למותב.

עלינו לשמש עורף אל צבאיינו, כמו שנאמר (ישעה סב) על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא ייחשו, המזוכרים את ה' אתם עם הקודש, אל דמי לכם! וכעין מה שאמרו ישראל לדוד (שמואל ב כא ט) ולא תכבת את נר ישראל, שסמכו על תורתו שתשתמש בהם מחסה ועורך. וזה שאמר (ח ט-ט) וכי דוד עוזה משפט וצדקה. וזה שאמרו (מועד קפז ט): הוא עדינו העצני, כשהיה יושב ועובד בתורה הורות לדוד שעשה משפט וצדקה. שהיה מעדן עצמוני כתולעת, ובשעה שיוציא למלחמה היה מקשה עצמו עצם, על שמו נאמה חיל בפעם אחת, שהיה זורק חץ ומפיל שמו נאמה חיל בפעם אחת. שעיל ידי שעידן עצמו כתולעת, למד תורה בטהריה ובונינה, (כמו שאמרו בברכות ד. שהתייעץ עם מפיותך רבו ואומר לו, מפיותך רביה, יפה דעתך יפה חייתך וכור). וכן קראנו נקרא שמו מפיותך, שהוא מבאיש פניו דוד הבהיר, لكن הצליח לעזרך חניתו על שמו נאמה חיל. וכן קראנו בפרשה שעברה (ויקרא כו) ורדפו מכח חמשה מאה "יוםאה מכם כרואה רבתה ירדפו", שככל אחד רודף מאה, שככל אחד זוכה ומזכה את אחרים בבואו לבית המדרש. (מעין מה שאמרו בעשרה ראשונים עיין ברכות מז.). ואל תיראי תולעת יעקב (ישעה מא ט), מה תולעת זאת אין כחה אלא בפה, כך ישראל אין חם אלא בפה (תנומה פרשת בשלח סימן ט). לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחך זכריה ד. פן תאמיר כוחו ועוצם ידי. וכורתת את ה' אליהיך כי הוא הנוטן לך כח לעשות חיל (דברים ח ט). כי שקר הסוס לתשועה (תהלים לג ט). גואلينו ה' צבאות שמו (ישעה מז). قولנו צבאותיו של הקב"ה, ובתורה ובתפלה נוכל לנצח את אויבינו. כמו שנאמר (תהלים ס ד) באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו. אך צרינו נגנה בשמק נבוס קמינו (שם מר ו). כי הנה אויביך יהמיוון וכוי עלי ערים סוד וכוי אהלי אדים וישמעאלים וכוי' (שם פג ד-ז). ונאמר (בראשית

יכ) ולישמעאל שמעתייך, שמעתייך להצליל בנץ מידו, וננתנו לגוֹן גדוֹל, אלו ישראל שנקראו גוי גדוֹל, ושישמעאל ימסר בידינו.

הוי אשור שבט אפי (ישעה י). העשיתי את אשור שבט אפי, לרדוֹת בו את עמי (רש"ג). אך בסופו של דבר, כמלמד שמהקה ברצואה על גבי שלחן, אוּי לה לרצואה. כך אשור עצמו בזמן חזקה, וחובל על פניו שמן (שם י.ב), חובל עלול של סחריר מבני שמן של חזקה שהיה דולק בתבי נסיות ובבתיה מדרשות (סנהדרין צד), ונאמר (מלכים ב ט' לה) וכי בלילה ההוא יצא מלך ה' ויק במחנה אשור מה שמנונים וחמשה אלף, וישכימו בבורק והנה כולם פגרים מתים. כן בקרוב תהיה מפלת מצרים. המק בשרו והוא עומד על רגליו ועינוי תמקנה בחורין ולשונו תמק בפיהם (וראה יט). התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום, כי אשר ראייתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם (שמות י.ז. זכו).

והנה אמרו חז"ל (מנחות לו) כל הסח בין תפלין של יד לתפלין של ראש עבירה היא בידו, וחזר עליה מעורכי המלחמה. נראה לפреш, כי תפלין של יד רמז למעשה המצאות, ותפלין של ראש רמז למחשבה, וכן במלחמה יש קשר הדוק בין החילילים, כי המפקדה צופה למוחrok, ולאור זה נוננת הוראות לחילילים מותי ואיפה לפתוח באש. וכן תפלין של יד, רמז לחילילים שבמו ידים נלחמים באובי, והתפללה של ראש היא בחינת המפקדה, ואסורה להסתוח ולהפריד בינייהם. וכבר אמרו חז"ל על פסוק וטרף זרוע אף קדרוד (דברים לג. ג, וברש"ג), שהיו שבת גד חותכים הזורע עם הראש בת אחת. והרמז זה, כתבו המפרשים, כי על ידי התפלין היו מנצחים, لكن השח בין תפלין חזר עליה מעורכי המלחמה. (עיין בספר שיחת חולין של תלמידי חכמים דף ו ע"ב, שכחוב בן בשם הגרא"א. וכן הא בקובל פרשת זאת הברכה).

אחיננו, לא נאמר באנשי נינה וירא אליהם את שום ואת תעניתם, אלא וירא האלים את מעשיהם כי שבו מדרך הרעה (יונה ג. ז). ובקבלה הוא אומר (יאיל ב. י) וקרו לבבכם ועל בגדייכם (תענית ט). כמו שאומרים בשם החפש חיים, כי לא המכחה לעל נקרא חזר בתשובה, אלא מי שלבו מכיה עליו הוא חזר בתשובה, שכן ראוי להיות חזר. וכבר פירשו המפרשים על זה: על מה תכו, עוד תוסיפו סרה (ישעה א) שאלו המכבים כנגדם ואוחזים מעשיהם בידם, הרי הם בהכאה גופא עוד מוסיפים סרה, כאשר הם באים לדמות את הקב"ה ח"ז, להראותו כלפי חוץ שהם חזרים, והמכות נגד הלב הם עוזרים.

חזקו ואמצו בתשובה. והן אל כביר לא ימאס. וצורך ישראל ומגנו יאוזין לשועתינו ויראה בעניינו. ויסתכל בבחורי ישראל שלא טעם חטא, אלו יב' בחורי ישיבות שבארץ ישראל. ואמרו בסוטה (מג), נאמר (דברים כ. ג) ואמר אליהם שמע ישראל, אמר להם הקב"ה לישראל, אפילו לא קיימתם אלא קריית שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרים בידם. והרי כל בחוריינו היקרים עומדים הכהן ומוכנים למסור כל היקר להם, ולרבות נשמתם, בשבייל כבודו של עם ישראל, וזכות זו תנגן אלף המגן. וכך יקיים מה שנאמר (ויקרא כו. ח) ונפלו אויביכם "לפניכם" לחרב, כמו שאמרו (ויקרא רبه פרשה י. טמן ז) בಗלית, שבמקום שיפול לאחורי נפל לפניו, לחסוך לדוד זמן יקר. וכן התיצב גלית שחרית וערבית, לבטלים מקרים שמע (סוטה טט), שידעו שקריית שמע שלנו תנצח אותן.

גם עתה נאזר חיל בתורה ובמצאות, וכל אחד יקבל על עצמו לעסוק בתורה ולקבוע עתים לTORAH, והיא תנגן علينا כחומר אש סביר, ולכבוד אליה בתוכה. ופדרוי ה', בחוריינו, ישבון, ובאו ציון ברנה, ושמחות עולם על ראותם, עטרותם בדור הנצחון, שישון ושמחה נשיג, הנה אלהינו זה קיינו לו ויושעינו זה ה' קיינו לו גילה ונשמה בישועתו אמן.

חיזוק לתפילה עמוקה הלב

"עת צרה היא ליעקב וממנה יוושע". אנו נמצאים כת בזמן מלחמה, שאובי ישראל נשאו ראש, ועל עמק יערימו סוד, והם רוצחים שלא יזכיר שם ישראל עוד חיו. אבל בעת שהקב"ה הביא עליינו את המלחמה הזאת, הוא רוץחה שנותער מתרדמת הזמן שאופפת אותנו. ולכן עליינו להתבונן בדברי רבותינו ז"ל בכדי שנדרע מה תפקלידנו בשעה זו.

הקב"ה מתואה לתפילה עם ישראל מלעומך הלב

לאחר שייצאו בניי מצרים רדף אחריהם פרעה, וכמ"ש "וירדפו מצרים אחריהם וישיגו אותם... ופרעה הקריב... ויצעקו בני ישראל אל ה'". ואמרו רבותינו ז"ל במדרשו (שמור' כא ח): מהו ופרעה הקריב, שהרי היה צריך לומר ופרעה קרב, אלא שהקריב את ישראל למורים ועשנו תשובה והתפללו וכו', באotta שעיה היו עומדים ולא היו יודעים מה לעשות והיה הים סוגר והשונא רודף והחיות מן המדבר תלו עיניהם לאביהם שבשים וצעקו להקב"ה שנאמר ויצעקו בני ישראל אל ה'. ולמה עשה להם הקב"ה כך? אלא שהייתה הקב"ה מתואה לתפילה. משל מלך שהיה בא בדרך והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשת מפרק הצלני מיד הלסתים, שמע המלך והצילה, לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה היה מתואה שתדבר עמו ולא הייתה רוץחה, מה עשה המלך גירה בה את הלסתים כדי שתצעק וישמע המלך, כיון שבאו עליה הלסתים התחללה צועקת למלך, אמר לה המלך לך הייתה מתואה לשמעו קולך. כך ישראל כשהיו למצרים והיו משעבדים בהם, התחלו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר והי בימים הרבים ההם וגוי ויזעקו, מיד וירא אלקים את בני ישראל, התחליל הקב"ה מוציאן שם ביד חזקה ובזרוע נתואה, והיה הקב"ה מבקש לשמעו את קולם פעם אחרית ולא היו רוצין, מה עשה גירה לפרטעה לרודף ופרעה הקריב מיד ויצעקו בני ישראל אל ה', באotta שעיה אמר הקב"ה לך הייתה מבקש לשמעו קולכם, שנאמר יונתי בחגוי הסלע השמייני את קולך - השמייני קול אינו אומר, אלא השמייני את קולך, אותו הקול שכבר שמעתי למצרים. עכ"ד המדרש.

ובמדרשו שיר השירים (פרק ב אות ב): תנין דבי ר' ישמעאל בשעה שייצאו ישראל למצרים למה היו דומין, ליוונה שברחה מפני הנץ, ונכנסה לנקיון הסלע ומצאה שם הנחש מקנן, ונכנסה לפנים ולא הייתה יכולה להכנס שעידיין הנחש מקנן, תחזר לאחוריה לא תהי יכולה שהנץ עמד בחוץ, מה עשתה היונה התחללה צוחת ומפתחת באגפיה כדי שישמע לה בעל השוכן ויבא ויצילה, כך היו

א. מתקודם דברים שנשא מרן רביינו ראש הישיבה צוק"ל בעצרת תפילה וחיזוק בזמן מלחמת המפרץ, שבט תשנא". תודתנו נתונה לבנו חביבו הג"ר יעקב כהן שליט"א, שנаг בנו טובת עין ומסדר לנו הדברים להדפסה.

ישראל דומים על הים, לירד לים לא היו יכולין שעדין לא נקרע להם הים, לחזור לאחרוריהם לא היו יכולין שכבר פרעה הקריב, מה עשו וייראו מאר ויצעקו בני ישראל אל ה', מיד (שםות י"ד) ויושע ה' ביום ההוא.

פירושו של דבר, הקב"ה מתואה לתפלת עם ישראל, אך לתפלה אמיתית, מכל הלב, את קולך שהוא במצרים'. שם, בזמן השבעור, בנ"י זעקו בכלל לבם אל ה', וכאשר יצאו מצרים, בשעה שכבר לא הרגישו את העול של המצריים, אמנים המשיכו להתפלל, אך זה כבר לא היה מכל הלב, ולכך הקב"ה גירה בהם את המצרים, 'סגר עליהם המדבר', לא השאיר להם שום מוצא, וכשהרגישושוב בצרה זעקו אל ה' בכל ליבם, וברגע שעזעקו מכל הלב נושאו.

התפילה היא בשביבנו

תכלית התפילה היא ב כדי שנשריש זאת בלבינו שהכל מatto ית'. אדם שבא לעמוד לפניו ית' ולהתפלל, צריך לדעת באיזה אופן להתפלל, לא מביאו אם הוא מרגיש שמכירחים אותו להתפלל, מסכן: מסכן אדם שהוא שוכן בלבו שמכירחים אותו להתפלל, וכי מישחו צריך את התפילה שכך? התפילה היא בשביבך, ב כדי שתזכה להתקרב אל הקב"ה, שתרגש את האבהה של הקב"ה אליך, שהוא רוצה בטובך, ודואג לכל צרכיך, ואנש האדם ניגש כך לתפילה הכל נראת אחרת.

'קרוב ה' לכל קוראיו', אך בתנאי 'לכל אשר יקראוו באמת'. הקב"ה רוצה את תפילותינו, אך הוא רוצה שגם תהיה עבודה שבלב, כמו שאמרו רכובינו (תענית ב). ולבבדו בכל לבבכם, אייזו היא עבודה שהיא בלב הו אומר זו תפלה. ואם ח"ו חסר בהרגשה זו, או הקב"ה צריך לעודר אותנו, כמו שהיא ביציאת מצרים, שהקב"ה חיכה לשם את הקול המתחנן, הקול הנזוק, ומפני זה 'סגר עליהם המדבר', וכך זה בכל דור ודור.

וא"כ ככל שנותחן בימים אלו באמונה הפשטוה שהכל מatto ית', ולא נסמן על פלוני או על אלמוני שיושענו, אלא אדרבא רק נושא את עיננו לשמים בתפילה עמוק והלב, כך נזכה ונראה במהרה בישועת ה'. אמנים علينا לידע שתכליית האמונה בה, שהאדם קיבל על עצמו את עבדותו ית', עבד ה' היינו שהאדם מבטל עצמו את כל הרצון העצמי, כל זמן שהאדם עדין מתחשב ברצונו העצמי הרי שאינו עבד, וככלשון הרבינו יונה (שע"א א) 'כי אם אמר יאמר העבד לרבו: כל אשר תאמר אליו עשה זולתי דבר אחד, כבר שבר על אדוניו מעליו, והישר בעיניו יעשה'.

והיינו שעשינו לקבל על עצמנו מלבד התפילה להתחזק באופן מעשי, וכל אדם יודע מרת נפשו במה עליו להשתפר. ובזכות זה נזכה לראות מהרה בישועת ה'.

מן ר宾ו
בן ציון אבא שאול
צוק"ל

ראש ישיבת 'פורת יוסף'
בעל ה'אור לציון'

עלת לימוד התורה בזמני מתח ודאגה

איתא בגמרא (גיטין סה ע"ב): "זו הלכה העלה רבינו חנינא איש אונו מבית האסורים, מקובל אני באומר לשולשה תננו גט לאשתי שיאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן בית דין". ופירש רש"י (ד"ה מבית האסורי): "משמעותו של רבי עקיבא שנחכח בבית האסורים".

דבר נורא אפשר ללימוד מכאן, שרבי עקיבא ותלמידיו טרחו בדבר הלכה בזמן שהיתה מידת הדין מתוחה עליהם בבית האסורים. כל כך היו דברי תורה חביבים עליהם, ואף שהיו בסכנות מוות, שהרי רבי עקיבא נכנס לשם מפני שהקהל קהילות ברבים ועסיק בתורה, ובכל זאת עסק בהלה זוז של אדם שאינו נוהג כשרה ומגרש את אשתו, וטרח להעמידה על תילה, שלא יפסיד את התורה אפילו בשעה קשה כזו. נועם מתקיות התורה כה גודל עד שאפילו במקום צער הגadol ביותר, למורות הכל, יכול הלומד להתרומות ולশמות בדברי תורה. אך אפשר למדוד תורה בכל עת ובכל זמן.

את הרעיון הזה יש ללמד מהאמורה רבי יוחנן שהיה מנחם אבלים עם עצם קטן של בנו העשרי שנפטר בחיו ל"א, והיה מראהו לאבל ואומר "דין גרמא דעישראא בעיר" (ברכות ה ע"ב), ומайдך מסופר עלייו (ב"מ פד ע"א) שכאשר נפטר החברותא שלו ריש לkish, בכלה ללא הרף והיה אומר "היכא את בר לkishא", וחכמי ישראל ראו בגודל צערו עד שנחלה, ביקשו עליו רחמים ונוח נפשיה, ע"ש. והפלא, שאפילו בפרט בנוי לא הגיע לידי כך, רק בפרט החברותא.

ורואים מכאן, שאמנים לב האדם קרוב מאד לבניו, עד כדי כך שמי שקובר בנוי בחיו מוחלין לו על כל עונותיו (ברכות שם), בכל זאת מי שמחחו שקווע בלימוד התורה, יכול להתגבר על הצער הגדול הזה, ולכן כל זמן שהוא ריש לkish חי ציל רבוי יוחנן עימיו ביום החכמה, ועונג הלימוד הסיח דעתו מצערו, אבל ברגע שנפטר החברותא, וכבר נבער ממנו למדוד בעיון כדרכו, חזר אליו הצער הנורא של פטירת בנוי.

וכך גם מספרים על הגאון מולינה צ"ל, שכשהודיעו לו על בנו שחלה, שמע והמשיך מיד בתלמודו ושקע בלימוד עד שכח לגמרי. כששים וצעד לכיוון המקווה והתחילה לפשות בגדיו, והיה מוכרת להסיח דעתו מהלימוד משום שאסור להרהר שם בדברי תורה, באותו רגע שהפסיק, נזכר תיכף בבנו החולה, חזר ולבש בגדיו ויצא לדריש בשולמו.

ויש למדוד מכאן את המעללה הגדולה ברכיו המכשבה בעת הלימוד, שמלבד מה שזכה לדראיות באותה שעה, יש בכך תועלות גם לעצם הלימוד. הנה אין לך אדם שאין לו טרדות, יש בבריאות הילדים ל"א, צער גידול בניהם כמעט אי אפשר להיות נקי ממנה, ולפעמים אדם יכול לצאת מdeathו

א. תודתנו נתונה למכוון 'אור לציון' שבראשות נכדו חביבו הרה"ג אלחנן אבא שאול שליט"א, שנহגו בנו טובות עין ומסרו בידינו את דברי מן ראש הישיבה צוק"ל להדפסה.

מרוב צער זה. אמנם בעלי לב חזק הדבר לא משפייע עליהם ובאים ללמידה בשכבה כסדר, אך בעלי רגש עמוק כשבאים ללמידה תורה, תיכף עולמים להם מחשבות על המצב ואינם מצלחים להתרכו, או שלומדים בא שמהח או שלא לומדים כלל. וזה אחת מהחובות היצה"ר, שבעל רגש מדמה בדעתו שללאחר שיעברו מן הצרות והטרדות לימד, וזה טעות גודלה, שאם כן לעולם לא ילמד, כי תמיד הטרדות מתהדרות (עי' אבות ב, ד). יש רק עצה אחת, שברגע שגמר בדעתו ללמידה תורה ישבח מהצער.

ואין הכוונה שאסור להיות טרוד, מה יעשה מי שנברא עם תוכנות נפש שמוספע הרובה מהטרדות ולוקח לבב, אלא שבשעה שבא ללמידה יתרגל לשוכח מכל העולם. הכרתי רבנים בעלי רגש חזק מאד, שבעזרן שמשיחו בבני הבית לא הריגש טוב, ממש לא יכול ללמידה מרוב צער, אבל כשהטעמו קצת תורה, תיכף שכחו מהכל, שקו בלמידה כאילו אין שם דבר. כשחזרו לבית, מיד נזכרו שוב בצערים.

ובזה ניכרת גדרותו של האדם - עד כמה הוא מסוגל להתרום מרגשותיו בשעה שבא ללמידה תורה. וכל אחד יכול להרגיש את עצמו זהה, שינסה לשוכח מצערו בזמן שמתחילה ללמידה. ובעצמי ידעתי כמה ללמידה התלמידים מציל אותו מכל טרדות העולם הזה.

איתא בגמרא (מגילה טז ע"ב) "גדול תלמוד תורה יותר מהצלה נפשות". מכאן יש להבין, למי שהיה בא בדרך והבחן באדם אחר שנמצא במצב סכנה והצילו, זמן ההצלה ארך שעיה, וכנגדו באוטו פרק זמן ישב חיירו בבית המדרש ועסק בתורה, מעלהו של הלומד תורה גדולה מהמציל.

והראיה זהה ממדרכי הצדיק, שלאחר שנתקרב למילכות נאמר שהיה "רצוי לרוב אחיו" (אסתר ג, ג). ודרכו חז"ל (מגילה טט) מודיע לא נאמר לכל אחיו. ותויזו, "מלמד שפירשו מבנו מקצת סנהדרין לפי שנעשה קרוב למילכות והיה בטל מהתלמידו". ולאוראה קשה, הרי מדרכי עשה כהוגן, שהרי עסק בהצלה נפשות של כלל ישראל, ומפני מה פרשו ממנה הסנהדרין. אלא רואים מכאן, שלמרות שהיא בטלמן התורה מצד הדין, עם כל זאת מעתה לימוד תורה גדוליה יותר. וכך שפירש הטה"ז (ויר' טמן רנא סק"י) שאמנם והוא אין דבר העומד בפניו פיקוח נפש, אבל יותר יש זכות למי שזכה לעסוק בתורה ולא בא לידי הצלת נפשות, ממי שבא לידי הצלת נפשות ונצרך לבטל תורה, ע"ש. וטעמו של דבר, כי ככל שאדם לומד יותר תורה, כך משרה הקב"ה את שכינותו בתוך מוחו. וגופו ממש נעשה קדוש, ועליו בלבד העולם יכול לumed. ואדם זהה שמקדש את חייו לתורה, בשם לא יתבעו אותו מודיע לא פעיל ועשה יותר למען אחרים, כי תלמוד תורה גדול מהצלה נפשות.

�דבר זה קשה להבנה להמוני העם, שהרי היה מחייב לעסוק בהצלת נפשות, ואיך יתכן שמעלת הלומד גדולה. ולדוגמא, אנשים בדור האחרון שלחמו בכל עוז למען היישוב בארץ ישראל, הרי עסקו בהצלת נפשות של כלל ישראל, וברור שהקב"ה קבוע להם שכיר גדול על כל כך בעזה"ז ובעה"ב. יותרה מכך, אף אם היו עוסקים בתורה אותה שעה, היו חifyבים להפסיק מלימודים ולצאת למלחמה, שכן הייתה זו שעת סכנה ממש. היתכן שתלמידו תורה גדול.

והתשובה זהה, שהענין תלוי במעמדו של האדם. מי שלמד מקצוע זה של הצלת חיים ודרכי לחימה, מחייב להפסיק מלימודו. אבל כיון שאין חיבת ללמידה מקצוע זה, נמצא שאין דעת דרכי לחימה, ועסק בתורה כדרכו, עליו נאמר "గודל תלמוד תורה מהצלה נפשות".

ולא צריך לחפש זמינים ראויים ללימוד התורה, כי כל יום יש לו בחינה משלו, ואם ינצלו כראוי יזכה הרבה. ובפרט בזמן שיש שלום בעולם ואין מלחמות, לימד הרבה תורה, כי מי יודע מה ילי יום, וכל עוד שמתאפשר ללמידה בשקט ינצל את הזמן לתורה.

יד

מורינו הגאון רבי
שלמה משה עמאר
שליט"א

הראשון לציון
ורבה של ירושלים עיה"ק

הדלקת נרות חנוכה בדרכה בבתי הכנסת ובמקומות ציבוריים

רבותינו הראשונים תיקנו להדליק נרות חנוכה גם בבתי הכנסת, משום שכבר תיקנו שכל אחד ידליק בבתו על שולחנו ואין הדלקה בפומבי, لكن אמרו להדליק בבתי הכנסת כדי שייהא פרטומי ניסא. וכן פסק מרן השו"ע: "בבתי הכנסת מניחו בכוטל דרום, נרות המנורה", כמו בבית המקדש שהיתה המנורה בדרום. ממשיך מרן: "ומדריקין וمبرכין משום פרטומי ניסא", ואומר הרמ"א שאין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת אלא צריך לחזור ולהדליק בביתו.

ויש בזה קושיא ידועה שדיברו בה הרבה פוסקים, איך מברכים על הנרות שמדליקים בבתי הכנסת? בשלמא למנהג האשכנזים שمبرכים על ההלל בראש חדש ובכלימי הפסח, אבל אנחנו דאולינן בתיר דעת מרן לא מברכים, שהרי מרן פוסק כדעת הרמב"ם שלא מברכים על מצוה הבאה מכחמנהג, ואיך נברך כאן? אמנים בכמה מקומות בחוץ לארץ היו מברכים על ההלל בראש חדש, אבל בארץ ישראל מרן כתוב בפירוש שלו מברכים. על כן, אם איןנו מברכים על מנתג, בפרט על ההלל בראש חדש אף שמצויר בגמרא, איך נברך על הדלקת נרות בבית הכנסת, שזה מנתג שאין לו מקור מהגמרא או מהගאנטס, אלא מאחרוני הראשונים?

יש בזה פלפולים רבים. מרן הבית יוסף כתב טעם לזה בשם הכל-בו "שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם, ולסדר הברכות לפנייהם שיש בזה פרטום גדול לה' יתברך וקידוש שמנו כ商量רין אותו במקהלהות". זאת אומרת שאם היו מתקנים להדליק בבית הכנסת והיה בא אחד מהחכמים לחדר שגם צריך לבורך, היו דוחים את דבריו משום שלא מברכים על מנתג. אבל התקנה לא הייתה רק להדלק, אלא מלכתחילה הייתה התקנה להדלק ולברך בפרהסיא. וכך הנהיגו, ונגד מנתג לא אמרין ספק ברכות. מה שאין כן בהלל של ראש חדש ושל ימי הפסח שהתקנה בהם היא רק לאומרו ולא תיקנו גם לבורך עלייו. באו מהחכמים ואמרו לבורך על ההלל, אבל שאור החכמים חלקו עליהם משום שאין זה מהתקנה ולא מברכים על מנתג, וכשקרואים הלל מבלי לגמור אותו אין זו קרייה מן הדין אלא מנתג, ועל מנתג לא מברכים.

בזמןנו, לפניו עשרים וחמש שנה אמרתי את הפירוש הזה לפני מרן רבנו עובדיה יוסף ע"ה, ואמר לי 'טוב מאד, טוב מאד'. אמנם, בארכגולה אומר שمبرכים בבית הכנסת משום שהיה כמו ההלל שمبرכים על המנהג, אך דבריו נכונים לשיטתו שפסק על פי הרמ"א. ואחר המחלוקת מכובדו, הוא כותב לפרש כך את דברי מרן השו"ע ואין זה נכון, שהרי מרן עצמו סובר שלא מברכים על ההלל כשאומרים אותו מחמת המנהג.

עוד יש לומר שרבותינו שתיקנו זאת סברו שם לא מברכים על הנרות אין זה פרטומי ניסא, שהרי כל התקנה הייתה לפרסם את הנס. במצבות של הימים כﴍיקים נרות חנוכה זה נראה פשוט

שהנרות הם לשם חנוכה. אבל בימיים לא היה החשמל ובallo הכי הדליקו כמה נרות בכל פינה ובכל צד, בשבייל שלום בית. וכן מן הידן אפשר בכל לילה מלילות החנוכה להדליק נר אחד. גם בתיא הכנסיות היו מלאים בנרות, וכשבאים ומדליקים עוד כמה נרות לא יהיה ניכר מהם לשם חנוכה. על כן, כדי שהיא פרסומי ניסא, מתחילה תקנו שמדליקים וمبرכים. וכך היא לשונו של מרן השוע"ע: "ומدلיקין וمبرכין משום פרסומי ניסא".

מרן הרב עובדיה ע"ה כתב תשובה גדולה שהודפסה פעמי' באחת החוברות. הוא כתב שם "ראיתי מלכים מגחים זה את זה בהלכה", מלכים הכוונה לחכמים, "מאן מלכי רבעני", והביא את דברי מורי ורבינו הגאון רבי יעקב ניסן רוזנטעל ע"ה שכתב בחיבורו משנת יעקב שם ורוצים להדליק נרות חנוכה באולם שלא בבית הכנסת, מותר לברך, כי התקנה הייתה שידליך בפרסום הנס ברוב עם. כגון אדם שיש לו חתונה ורוצה לפני החופה לזכותם את הרבים, בפרט כשיש לו חברים או כמה מהמשפחה שאינם מדליקים נרות והוא רוצה להדליק כדי לזכותם, 'וראיתם אותו זוכרטם', אולי יצא מזה משחו, ועוד ישיצא מזה פרסומי ניסא. אמנם הרב ואונזער ע"ה כתב בשוע"ת שבט הלוי שלא יברכו אלא רק בבית הכנסת, כי הוא למד שהתקנה הייתה דוקא בבית הכנסת. מרן הרב עובדיה ע"ה דין בדבריהם, לכארה היינו יכולים לומר ספק ברכות להקל ושלא לבך במצב כזה. אבל הרב הכריע כדעת הרב רוזנטעל ע"ה ואמר שאפשר לבך אפיקו שלא בבית הכנסת.

בחכרעה זו יש קירוב גדול. מצוי ומובל שבהרבה מקומות עושים בחנוכה התכניות ומסיבות, והלבבות נפתחים. הרבניים והארכיטים מודיעים לציבור על מסיבות חנוכה והרבה מהעם באים. אני זוכר שכשהיינו בחורים היינו הולכים להרבה מקומות בשבייל זיכוי הרבים, אך כשהיה מגיע חג החנוכה לא היינו יכולים לעמוד מרוב החלץ, היה דרישת המון דרישות וכנסים, והיינו עושים شيئا' לצעירים בלבד ולאוקנים בלבד.

כשמדליקים נרות חנוכה גם הנשמה נהנית, כי האור הזה אינו סתם אור, זה אור של אמונה, אור של תקופה, אור שמעורר את הגאולה. כשבDELיקים במקומות האלה אנשים באים וכל המשיבה מתרוםמת ומתעללה. "הדלקה עשויה מצוה", הדלקה עשויה שאנשים יבואו לעשות מצות, הדלקה עשויה שיתקרבו יותר למדור תורה ולעבד את ה'. זו המטרה שלנו בחים, לקרב אנשים מאיינו בית ישראל ללימוד תורה, לאחוב את ה' יתברך ולקיים מצותינו. אם אפשר לעשות במסיבות האלה גם תפילה ערבית, מה טוב ומה נעים, כך מזכה את אותם האנשים בכפליים, גם הדלקה, גם ערבית, גם 'אמן יהא שםיה רבא', גם 'ברכו', מצוה גוררת מצוה. ואחר כך לומר להם דברי תורה, וכשהמלחקים מני מأكل לימודים לבך. כמה מצות וזכויות אפשר לעשות בדבר הזה, הפלא ופלא, אין קץ ואין גבול. וגם מקיים בויה מצות "ואהבת לרעך כמוך", שאהבת את התורה עליהם, ומה אנשים נגזרים ובאים לעוד שיעורי תורה ומצות. יש מקרים רבים שהמגושים האלה, שנראים לנו כשטויות, יצרו דורות של בני תורה. הם באים היום בשבייל חנוכה, מחר בשבייל ראש חדש, וכך נתפסים בקדש ומרתגליים, ממשיכים לבוד, עד שהופכים להיות בעלי תורה. מילא אחר כך שלוחים את בניהם ונכדים למדור תורה, דורות על גבי דורות. וכי אדם יכול להעריך את מעלהם של הדברים האלה.

חג החנוכה נוצר מכך שאובתוינו הקפידו לקיים את המצאות במסירות נפש. היונים באנו וניסו לפתח את ישראל בכל מיני פיתויים, לא הניחו דבר. עד היום אנחנו רואים את הסימנים שלהם, יש אמפיתיאטרון בבית-שאן מעל הר שיאל ויש בקיסריה, וכן עוד כל מיני דברים שעשו. החכמה היונית הייתה ידועה, הם היו הראשונים בחכמת העולם אך ניצלו את זה נגד ישראל. אמרו לנו ונכחיהם מגוי ולא יזכיר שם ישראל עוד", ישבו היונים לחקר איך עם ישראל תמיד שורר, הרי שנת ישראלי יש לכל הגויים ועם כל זאת עם ישראל ממשיך לחיות.

וכך גם אז, באו היוונים ופיטו את ישראל. היו כאשר מה היה שאמרו, מה להתנגד ליוונים, הרי מעולם הם לא אמרו לנו דבר דעת, לא היכו אותנו ולא לקחו את מוננו, עושים לנו שוקים וגהרים. היוונים המציאו את המלחמה של השורדים, מסתמא גם הדרוגל זו המצאה שלהם, וצעריהם ישראל מסכנים, היו גלהבים והולכים אחריהם.

אחרי שהיוונים נעצו את ציררניהם בכל האומה, התחליו לתקדם יותר. ניצלו את חכמתם וישבו להתבונן ולחקרו איך יכול להיות שם ישראל שורד, פרעה רצה לאבד, נובגדנצר רצה לאבדם ואבד, המן וכן כל מי שהרים יד על ישראל הלא ואבד וישראל נושא בה' תשועת עולם. לא הבינו מה הסוד, לא מצאו שם נשקי, לא מצאו שם חכמה שמצדיקה את הדבר הזה. עד שהגיעו למסקנה שתורת ישראל היא שmagina עליהם, "והיא שעמדה" ועומדת.

מה שהיוונים גילו אז, הממשלה שלהם עוד לא גילה. אבל אין זה פלא, כל הגויים יודעים את ערך התורה, והבעיה היא ביהודים, כי לגויים אין תורה וכלן אין יוצר הארץ נגודה, אבל היהודים, היוותם והם מחוויבים בתורה, יש להם יוצר הארץ נגדם שמשגעים אותם. אפילו אנשים חכמים ונבונים בעלי משרות התייחסות בחכמה השתגעו בזה, "כל הגודל מחברו ייצור גדול ממנו", היוצר יותר משגעים אותם ומשחק בהם עד שהם מתנגדים לתורה. עוד לא נשמע בשנות הזאת, מחייבים את לומדי התורה, רודפים את בני הישיבות, יהי רצון שה' יחויר אותם בתשובה.

כך היה בימי היוונים, הם רדפו אותנו כדי להפסיק את התורה, ועשו זאת בהשפעה הרבהה, אפילו לכטוב על קרן השור, הם ידעו בחכמתם כמה שהשפעה עובדת. אך בסוף התחילה להרוג ביהודים, ראו שלא מספיק יידיות וקרבה אלא צריך גם לאיים על העקבנים.

כשנכנטו היוונים והחריבו את בית המקדש הלכו וטימאו את כל השמנים. לכוארה לא ברור, למה טימאו את השמנים, אם לא רצוי שהיה שמן ליהודים או שיישברו את כל הقدים, זה יותר קל, בה캐ה אחת של מקל אפשר לשבור ארבעים כדמים. בשבי לטעמא צריך לדעת הלכות, כל חרס לא מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו, ועוד איזה טומאה וכו'. ישבו היהודים ולמדו ההלכות טומאה כדי לטמא את השמנים, הם אמרו - אין לנו עניין שלא יהיה שמן ושידליקו, אבל שידליקו בשמן טמא. הם הבינו שהמנורה רומצת לחכמת התורה ומהאור הזה בא אורה של תורה, באה השפעה טוביה. על כן אמרו - נעשה אויר טמא שישפייע על ישראל לרעה.

לכן, כשהנზהו החסmonoאים והפכו להדריך דוקא בשמן טהור, הם ידעו שטומאה הותרה בצדוק, ואפשר להדריך בשמן טמא, אך לא זה עניין אותו. הם רצוי שלא יתבצע זממם של הרשעים הללו, על כן המשיכו לחפש שמן טהור כדי לא להדריך את המנורה בשמן טמא. היה הרבה שמן בבית המקדש מוקן ומוסדר, שכן מדליקים את המנורה בכל יום בשחר ובין העבריים, וזה כמות גדולה, שבעה נרות וכל נר חצי לוג. ומכל הכמות הזאת לא מצאו החסmonoאים שמן טהור. כשהמצאו את אותו פק בודד שמהו, אמרו לפחות זה יהיה לפטיטה, אף שהוא בו רק כדי יום אחד. ונעשה בו נס שדרק שמונה ימים, שהוא בדיקת הזמן שיכולים לעשות ולהביא שמן מקום אחר. זה קיבלו אישור ממשמים ימים, שהוא בדיקת הזמן טהור, ה' שלח להם אותן ומוופת. על כן נקבע הדבר הזה לSAMPLE של חנוכה לכל הדורות.

כשאנחנו מדליקים נרות חנוכה אנחנו רואים תקופה, אפילו שלא חושבים על זה הנשמה רואה, זה מAIR וזרחה ומזרחה בנו אור של תקופה לגואה, "או יבקע כשר אורך וארכטך מהרה תצמיח"

הగאון רבי
שניאור ז. רוחה
שליט"א

רב קהילת 'meshen haTorah' אלעד
וראש המכון למצות התלויות בארץ

נתינת תרומות לבחמת כהן

וכן האם מותר לחת לב"ח טמא, והדין בתרומה טמאה בזוז"

שנינו במשנה במס' תרומות (פ"א מ"ט) 'כרשייני תרומה מאכליין אוותם להבמה ולחיה ולתרנגולים', ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשייני תרומה וכהן ששכר פרה מישראל אף על פי שמצוותה עליו לא יאכלינה כרשייני תרומה' ע"כ. ובמאור הרמב"ם בפירוש המשנה, 'שם קנה הכהן בהמה מאכילה תרומה שני' וכהן כי יקנה נפש קניין כספו וכו', לפיקך אם שכר בהמה לא יאכלינה תרומה לפי שאינה קניין כספו. וכן ביאר הרא"ש על המשנה שם: 'מאכליין אותו כהנים להבמתם דדרשינן בת"כ ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו הם אוכלין ואין הבמה אוכלת יכול לא תאכל בכרשיינן ת"ל نفس'. ומה שהגדישה המשנה כרשייני תרומה מבאר הר"ש שם שעיקרן למאכל בהמה, دائ' עיקרן לאדם אסור ליתנתם להבמה משום הפסד תרומה, מ"מ לאדם מיהא חזון דין דין ומעשר אלא במידי דחווי לאדם כדאמר בריש כלל גדול (סח א) עכ"ד. וכ"כ הרא"ש שם. וכ"כ הרע"ב שם. וכן הדגיש בשנות אלהו שאירוי בכרשיינן דעתך למאכל בהמה. וכ"כ בתפאי' שرك כרשיינן שרוי אבל מאכל תרומה שעיקרו לאדם אסור להבמה.

אמנםマイידך שנינו במשנה בתרומות (פ"ט מ"ג) 'החויבת משובחת, והחדש כיצד יעשה תולה כפיפוט בצדורי בהמה וננתן לתוךן מאותו המין נמצא לא זומם את הבבמה ולא מאכל את התרומה'. ככלומר, כשהזה בהמת ישראל והוא דש תרומה, הסבירה המשנה שיתלה מאותו מין שהוא חולין, וכן הוא לא חום את הבבמה, ומайдך איןנה אוכלת תרומה. וכתב הרמב"ם בפירושו שם, שם זה היה בהמת כהן שרוי. וכ"כ הרע"ב שם. וכ"ה בתפאי' שם. ולכאורה אם דש הרוי זה או חיטין או שעורין, וכן שכתוב הרע"ב שם, ומוכרכ דשתי באכילה גם להבמת כהן. אמן הרמב"ם בפירושו שם כתוב 'זרעוני תרומה' ואפשר לדוקא דאיירி במיין זרעונים, צ"ע. ובאמת שהרש"ש בביבאו רוד על המשנה ציין שם, 'עינן הווע' ב"מ ודק צ ע"א בד"ה והדשות' דאפי' בבחמת כהן אסור משום הפסד תרומה' ושם אכן התוס' פליג על רשי' בהאי סוגיא של לא תחסום בדייש, וכותב שאפי' כהן דוקא כרשיינן שהוא מאכל בהמה מותר להאכיל ולא חיטין משום הפסד תרומה. ע"כ. הנה אם כן נראה שדעתנו נוע"כ המשנה הנז' שלא כדעת התוס' . והוא תימה שנמצא דברי הרע"ב סותרים וע"ז. אולם זה פלא ראייתי בביבאו מעשה רקח על הרמב"ם בהל' תרומות (פ"ט הל' ז) בהאי דינא של ישראל ששכר בהמה מכהן, והביא את דברי הרע"ב הר"ש והרא"ש והתוס' שהיינו דוקא כרשיינן, ותמה על הרמב"ם שלא חילק, והביא את דבר המל"מ שהרגיש בו אך לא ביאר. וכותב שלדעתו הרמב"ם לא ביאר זאת מהמת פשיטתו, והוסיף והביא המשנה של דייש, והביא את דברי הרע"ב שם וזה בהמה של כהן דשתי, ותמה עליו שוטור את עצמו, ותמה על התווית' שלא הרגיש בו [ומש"כ להוכיח מפרות

ל'

שביעית שלא מאכילים לבהמה, יעוי שבט הלוי ח"ט סי' רמא, ודוקן]. אלא של הקטן צ"ע שלא ציין לדברי הרמב"ם גופיה בפייהם"ג שהثير בהמת כהן, ומודוע הקשה על הרע"ב בלבד, וצ"ע. ואננס בדעת הרמב"ם עוד יש לומר שגם בהלכותיו כתוב 'תרומה ותרומת מעשר נאכלת לכוהנים בין גודלים בין קטנים בין זרים בין נקבות הם ועבדיהם הכהנים ובהמתן' וסתם ולא חילך ואפשר דסמכים דשרי כל מאכל להאכיל לבהמת כהן, וזה מתאים לפירושו במסנה הבנו' של דיש. אמן רビינו המשנה למלך על דברי הרמב"ם הביא דברי התורה כהנים וכותב 'נראה מכאן דלא הותר לבהמה אלא דבר שעיקרו מאכל בהמה דף' דלאדם נמי חז' מ"מ הותר אבל דבר שעיקרו מאכל אדם לא הותר לבהמה'. ואולם עדין ריבינו הרמב"ם סתום ולא חילך. ושוב ראיית מהר"י אלקלעי בביורו אמר יוסף על הרמב"ם שהאריך בדין זה ובביא דבריו בהרחבה להלן.

וראיית מהר"י קורוקס בהלכות תרומות (פ"ט ה"ז) שהביא דברי התוס' שדווקא בראשינין ודברי הר"ש והרא"ש, וכותב שדעת הרמב"ם "אינה כן, אלא מה שכותב בראשינין אוorchא דמילתא נקט. וכן מבואר מדברי הרמב"ם בפייהם"ג לגבי דיש. ושוב הקשה מהירושלמי והות"כ. וחזר והביא דברי הרמב"ם בריש פרק שיש שכותב שמותר לבהמתם ולא חילך ולא הביא הלימוד של התו"כ, יעוי"ש.

ומצאננו מהר"ם בן חביב בשוו"ת קול גדול (ס"י נז) שהביא דעת הראשונים שדווקא בראשינין נותן לבהמה. ושוב הביא דעת הרמב"ם שמתבאר בדעתו שכיוון שהמה קניין כספו, הכל שרי גם תבואה וכו', אלא שכותב שלא מסתברא לאՓושי פלוגתא. אלא שהוסיף שבזמן זהה שכחן אין יכול לאכול, וכיוון שעיקר הטעם שלא לחת לבהמה הוא מפני שמאפסיד תרומה, מミילא בזה"ז שבלא"ה הולך לאיבוד, יהיה מותר יהיה לחת לבהמה גם מאכל אדם בגון התבואה. וראה עוד באור שמה (תרומות פ"ט ה"ז) שכותב שכל דבר שנטקלקל קצת מאכילים לבהמה בתרומה, יעוי"ש היטב בדבריו.

והנה מהר"י אלקלעי בפירושו על הרמב"ם אמר יוסף על הל' תרומות (פ"ז ה"א) גם כתוב בדעת הרמב"ם דשרי ליתן לפני בהמת כהן אפילו דבר הרואין למאכל אדם, וכן הוכיח מלשונו בפי המשנה לגבי הנז' לעיל. ותמה שם על הרע"ב שstor את דבריו, וכונז' לעיל. וכותב להוכיח שכן דעת רשי' בכמה מקומות, ומайдך הביא דעת התוס' ביבמות הנ"ל דדווקא בראשינין הוא דשרי. ועיפוי'ז כתוב לישיב קושיות התוו"ט (פסחים פ"ג מ"א) שהקשה על דעת רשי' (הבד להלן) דשרי להאכיל לבהמת כהן גם תרומה טמאה, שהוא תימה דלא אישתמייט שום תנא בשום דוכתא למיתני דרשאי להאכיל לבהמה אלא בראשיני תרומה מסוים רואין לאדם ואית טמאה נמי מותרת לבהמה הוואיל ואני רואיה לאדם הו"ל למים עכ"ל, ותמה על דבריו שנעלם ממנה שדבר זה תלוי בחלוקת אשלי רברבי ורש"י לשיטתו אזיל דס"ל דאפילו מידי דחויה לאדם מאכילים לבהמה ומשו"הatri שפיר"מ"ש כאן להאכילה לכלבים, יעוי"ש. ושוב רצה להביא מסוגיא של תרומת חמץ (פסחים דלב' ע"א) שאם רצה הכהן מריצה לפני כלבו, ואם כן מפורש שגם דבר הרואין לאדם שרי לבהמת כהן, ודוחה את הדברים שעוד כאן לא ס"ל להתוט' שדווקא בראשינין ולא שאר מאכל הרואין לאדם, היינו בתנאי שהוא מאכל הרואין שאם רוצה אכלנו עכשו, אבל בדבר שאפילו דמעיקרה היה מאכל אדם עכשו אין ראוי למאכל אדם אלא להסקה בהא פשוטא דמודדו התוס' ז"ל ודרעימה דמאכילים אותו לבהמה כיון דעתמא דאין מאכילים אין מהידי דחויה למאכל אדם הוא משום הפסד תרומה, וכו', ואנינה רואיה אלא להסקה א"כ לא יש הפטר תרומה ואו וראי מותר להאכילה לכלבים ולבהמות. ושוב הביא את דברי הר"ן (על המשנה בפסחים דף יד מדפי הרי"ף) שכותב על חלה ביום טוב, يول האכילה לכלבים אי אפשר תרומה שהיא אוכל אדם אין מוציאו לבהמה כל זמן שהוא רואיה לאדם עכ"ל. ותמה שהרי זו תרומה טמאה, ומימלא אין הפסד תרומה ומדוע יאסר לתתתה לבהמה? ואם נאמר דהר"ן ז"ל ס"ל לדבר שעיקרו למאכל אדם אף על גב דעתינו אין ראוי למאכל אדם וליכא הפסד תרומה אפילו הכי אין מאכילים אותו לבהמה אף על גב דזה הוא מילטה בלי טעם ולא מצינו

לשום חד מן הפסיקים די אמר כן מלבד זה איך יתיישב לדעתו סוגיא דפסחים דMRI'צה לפני כלבו וכעת דבריו צל"ע. וধחה ההסביר בדברי הר"ן שהוא משומם בזין ולא משומם הפסד תרומה. ושוב הביא דברי המהרשל והמהרש"א בדעת הר"ן. ושוב הביא את דברי הר"ן בריש פרק מפנין שבת דף קכו ע"ב) שכתב כדעת הראשונים דפליגי על רשי' וסיע' וכותב 'אבל תרומה טמאה אינה ראוייה להבאתה כהן דלהסכמה עומדת כדי אמר רבא משום שמצויה לשורף, וכוי' יעוז' דמשמע דס"ל דתרומה טמאה אסור ליתן לבהמה כדעת התוס' פרק אין צדין. וכתב שדברי הר"ן סותרים אז', וכבר הקשה כן בפירוש קרבן העדה על היירושלמי ריש פרק מפנין, יעוז'ש. ע"כ דבריו בתמצית. הנה אם כן הלכה למעשה גם הוא מצטרף כדעת הרמב"ם דס"ל להתר גם מאכל אדם הרואי לאדם, וכן' בו'ז' שהיא נשרפת ואין הפסד תרומה שהתר גם מאכל אדם לבהמת כהן.

מכל האמור נראה שאחר שדעת רביינו הרמב"ם כפי הנראה מרוב המפרשים דס"ל דבכל גונא שרין ובצחירף ההיתר של בו'ז' שבלא"ה הולך לאיבוד, דיש להתר לכתילה לתה לבהמת כהן כל דבר מאכל אף אם הוא מאכל אדם. וכן המנהג בימינו הלכה למשעה מידי יום ביום, ונגגו זאת על פי קדמוניהם. וראה עוד מש"כ רבותינו האחرونנים זה להתר וזה לאסור וזה רק בctr'וף היתרים נוספים, יעוז' בשווית משפט כהן (ס"י לח). וידוע שכק' היהת ההוראה של הגרא'ש סלאנט צ'ל וכפי שהביאו דבריו בספר ארץ חפצ' (תורת סוף נתיב ד בהערה דף ל ע"ב) מה שמתאר שייחתו עם הרש"ס. והוסוף שם שבזון הזה שמוטר לתרום מן הרע על היפא, יכול גם ליקח אותו רע ולתנתו לבהמה אך שהוא אוכל שעת הדחק לאדם, יעוז'ש. ובספר ארץ ישראל (ס"י ואות ז), והגרא'פ פראנק בשווית הר צבי זרעים (ח"א ס"י קא ובסי' קה) התיר זאת על בסיס כמה צירופים, כשהם הוא הביא סברא שהיומ בלא'ז' זה הולך לאיבוד, והוסיף גם שהיתר הוא בגרמא להניחס לפניהם והן לוקחות מאליהן, ובסי'קה הוסיף לדון בהאי גורמא, יעוז'ש.

וראה עוד בכרם ציון הלכות פסוקות (תרומות פל"ח סע' ט) שישכמו הרין כדלהלן, 'מי שיש לו בו'ז' תרומה ותרו"ט ורוצה ליתנה לכהן כדי שייכיל לבהמותיו או לעופות שלו, והרי מאכל אדם אסור להאכיל לבהמה, יש עצה או שיתרums מהగורעים שהמה ראויין למאכל אדם רק על ידי הדחק ועומדים לאכילת בהמה. או שאחרי הפרשות יניחם במקום מוצנע אייה ימים ויתקללו קצת מלאיהם, ויכול אח"כ לחתם לכהן להאכיל לבהמותם. ויש עצה נוספת לא להאכיל אותן לבהמות באופין ישר אלא להניחם במקום שיש שם בהמות כהן, והן נששות ואוכילות אותן. ויכול להכשיר מקודם את החלק שרוצה לעשותו תרומה כדי שתתקבל טומאה ויסמוך על דעת רשי' הסובר דתרומה טמאה יכול להריצה לפני כלבו. ובהערות שם הביא המקורות שהזרכנו לעיל.

והנה רשי' הנז' לעיל כמה פעמים בהאי דיןא דתרומה טמאה שרין לתחה לפני בהמת כהן, הוא בסוגיא בשבת (דף קכ"ז ע"ב בריה מפנין) שכתב שם 'מפניין תרומה תורה, כלומר, ומהו מפניין דבר הרואי כגן אלו תרומה תורה דחווי לבהמת כהן, אבל תרומה טמאה לא, דאפשרו לבהמת כהן לא חזיא בשבת, דאך על גב דבחול חזיא, כדתני בא כל שעה בפסחים (דיל"ב ע"א) שם ריצה כהן מריםה לפני הכלב, בשבת וביום טוב לא חזיא, דו היא ביעורה מן העולם או להיסק או לבהמה, ואין מבערין תרומה טמאה ומקרים טמאין ביום טוב. ע"כ. וכבר הבאנו לעיל שדעת התוס' בב"מ שלא כרשי' ופליג עליה והביאו דבריו הריטב"א והרש"ש כאן. וכ"כ הרשב"א על הסוגיא כאן וכותב על דברי רשי' שאין דבריו נכון דמחו להו מאה עוכלי בעוכלא, דתרומה טמאה אינה ראוייה לכלב דבת שריפה היא. וכ"כ הר"ן כאן (בחידושים וגם על הריך דף נ ע"א בדרפי הרי"ף) דתרומה טמאה לא חזיא לכלב דלשريفה קאי. וכ"כ המאדרי על הסוגיא בשבת שם. וכ"כ בעל המאור (על הרי"ף שם) שלא דעת רשי'.

ומайдך כදעת רשיי ראייתי שכתבו בתוס' ריד'. וכ"כ הריא"ז בפסקיו (ריש פרק מפנין) יוכן תרומה טמאה אסורה לטטלה, אף על פי שרואין הכהן להאכילה לבהמתו אין רשאי לעשות כן בשבת, שאסור לבער או לשורוף קדשים בשבתו וביימים טובים, כמו שביאר המורה.

והנה לעיל (בד"ה והנה מהר"י) הбанו קושיית התוו"ט בפסחים על רשיי שהקשה דאם תרומה טמאה שרי מודיע הדגשה המשנה הירושלמי שמשמעו שرك הם שאינן ראויים לאדם, ולא כתבה גם תרומה טמאה. והбанו מדברי מהר"י אלקלעי שיישב שادرבה רשיי לשיטתיה שמוטר גם שאור מאכל אדם, ועוד הוסיף שadrבה כאשר היא טמאה שאינה ראוייה אלא לשריפה ואין בה כבר הפסד תרומה ומילא מותר לכתחילה ליתנה לפני בהמה. וכן השיב על דבריו בשדי חמד (ח"ב עמי תה"ע, א), מערכת כלל א (בד"ה והרב טופט) שadrבה וכון הסברא נונתנת ואדרבה החידוש שכירשנין הגם ראויים לאדם בשעת הדחק שרוי, ק"וanca שללא ראוי לאדם כלל. [ובדברי רשיי הנז' כתבתי לדון בארכיות בשו"ת חליקת השדה (ויא הלה ס"א) שלכאורה הסכמת רוב ככל הפסוקים שתרומה טמאה מצוותה בשריפה, אי נימא דרשוי פליג על דין זה, או דافق הוא מסכים לזה והוכחת שם שאכן גם הוא הביא דין זה בכמה מקומות, ורק בסוגיות המסומיות רשיי כתוב שאפשר גם לכלבו כיוון שא"א בשריפה, יעוז'ש]. ועוד הבאת מדברי הרש"ש (עמ"ס פסחים דכ"א ע"ב בדר"ה ריב"ב) שכתב שליתן בע"ח ייל דוחום הטבעי אשר בע"ח המעל המזון הווי כשריפה. ובגלוין הספר כתבתי שכן ראייתי שכטב במז"ק (ס"י תמח). וכל הדיוון שם על ישראל השורף תרומה או חלה, היאך ינהג בה. ודוק מהתם לניד"ד לגביו כהן דשורי בקנין כספו ליהנות מהתרומה, בדרכיהם המותירות ודוק היטב].

עכ"פ למעשה מצאנו לכמה אחרים שהתירו בזה"ז לסמוך על רשיי וסיע' וגם תרומה טמאה להתריר להטהר לפני חיים של כהן. והדין מתבאר מדברי כמה מגודלי האחرونנים שהוזע לעיל, מדברי מהר"ם בן חביב. מהר"י אלקלעי, המשער והתרומה (עמ' קי) וכתב שם שכן הסכמים הגאנן בעל תורה חסד, משפט כהן הנ"ל, ועוד אחרים. ובספר קרם ציון השלם (ח"ג, תרומות, קונטרס משוואות יצחק, עמי קה) הביאו תשובה הגרי"א הרצוג זצ"ל, שם דין בארכיות על האכלת בעלי חיים בגין חיות, ויש שם חוות טהורות וטמאות, اي אריך לתת להם תרומה, ואחר שפתח ואמר שם שה שיל ישראל פשיטה שאסור, ואף אם הם של הפקר. ואף אם הם של כהן ההיתר מתי שמצוותם עליון, ולא יוני שובך או דגים שאיןמצוותם עליון [להוציאם אם בכללם]. וכתב שאין להסמק גם בגין ציבוררי הגם שגם לכהנים יש חלק בויה, אלא יש להקנות גני החיות לכהן. ושוב כתוב לדון אם יש להקל גם בתרומה טמאה וכדעת רשיי, וכותב שלמעשה בזה"ז שזה דרבנן, ועוד שרוב הנינן לבעל החיים זה פירות וירקות שהם מדרבנן לרוב הפסוקים, והשריפה היא קשה מאד שיכולה להביא לידי דלקה וסכנה, אפשר לסמוך על דעת רשיי להתריר תרומה טמאה לבעלי חיים של כהן ובכך מקייםמצוות שריפה לדעת רשיי, אלא שכטב שניתנה בידיהם, וצ"ב]. ובסוף דבריו חשב לגבי הכלובים שכשמניח לפניהם אם לא חשוב נתינה בידיהם, וצ"ב]. ובסוף דבריו חשב שמכירה זו כהעroma היא וייש להימנע ממנה. אולם שוב ראה בספר חז"ע (תרומ"מ עמי רלח) שכתב שלפי המבואר בשו"ת יביע אומר (ח"י י"ד ס"ל יה) יש מקום להקל בויה. וכך נראה נשנאר החזו"ע במסקנת ההלכה להתריר ליתן לבהמה כהן תרומה אף אם היא טמאה באופן שהיא נגשת ואוכלת ממנה.

ומש"כ שהה לשאר בע"ח של כהן, הנה אמת שמהערע"ח ריקי בביאו רון עשיר על המשנה כתוב שמה שכתוב במשנה פרה ותרנגולים, נראה דרמז לנו דאיינו נכון להאיכלים כי אם למן טהור. ואפשר דאפשרו אישור יש בדבר כי בזיהן גדול הוא לתרומה שתאכל ע"י דבר טמא, אף על גב דמאכל בהמה היא, ע"כ. ובתחלת דבריו הוסיף שהוא דנאמר תרגולים, נראה שלא התיiro אלא לעופות דומייא תרגולים דהכהן נהנה בהמה שהם אוכלים, אבל לעופות שאין מזונוניהם עליון ואני נהנה אח"כ מהם, אסורה לאכילהם כראשוני תרומה דהו כי מבודה בידיהם. וכן ראייתי שכטב בתוס' אנשי שם על המשנה שם שלא הותר אלא לבעלי חיים שמצוותם עליון, ולא על יונקים שלו.

וכדומה שאין צורך להאיכלים. [ולכארה מלשון הרמב"ם בתרומות סוף"ט נראה כדביריהם לגבי יוני שובן. וראה מש"כ האור שמה על הרמ' בהל' תרומות (פ"ט ה"ט) ודוק וראה עוד לעיל בדבר הקודם מה שהבאו מהగרי"א הרצוג זצ"ל]. אלא דמש"כ על בע"ח טמאים, הוא תימה מהמבואר בפסחים לעיל שמרייצה לפניו כלבו. וראה בתשובה הגרי"א הרצוג הנז' לעיל. וכבר נגנו להאיכיל כל בע"ח של הכהן, ומנהג ישראל היה על פי גודלי ההוראה בדורות הקודמים, להקנות גני חיות לכהנים עם כל החיות שבhem, ומאכלים אחרים את התרומות, ופוק חזי עמי דבר. אלא שמן הנכון את אשר מעבירים לגני החיות שלא לטמא תרומה זו ולפני כן, וסתם פירות בחזקתו של הוכשו. ואולם בדיעבד אם כבר הוטמאו, יש מקום לסמוך ולהקל ולסוכור שנתינה לבע"ח כמנה לשrifah, ולהסתמך על דעת רשי"ז, ובפרט אם מניח לפניה והוא ניגש לאכול מעצמה. וכל זה כմבוואר לעיל. [יעוד ראה למラン החזו"א זיע"א (שביעית סי' ה סי"ב ד"ה וכלה). ואולם כבר בכמה מקומות הארכנו לגבי חזקת הכהנים, וממילא אין בזהណ נדנוד עבירה. ומש"כ לגבי תרומה טמאה, ביארנו הדברים לעיל].

הלבנה למעשה:

- א.** תרומה טהורה, מותר ליתנה לפני בהמה או שאר בעלי חיים השיכים לכהן. ולכתחילה יניחנה לפני הבהמה בחזרה, ולא יאכלנה בידיים. ואין לתת אלא מאכלים שאינם ראויים כ"כ למאכל אדם, אבל הרואין למאכל אדם הרי זה הפסר התרומה להאיכילו לבהמה.
- ב.** בזמן זהה שהתרומה איבנה נאכלת לכהנים, נגנו לחת לכתת הילה את התרומה גם כשהיא ראוי למאכל אדם בעלי חיים של הכהן.
- ג.** תרומה טמאה, אין ליתנה לכהמת כהן, ואולם כמה מגודלי רבותינו הפסיקים בדורות האחרוניים, כתבו שבזה"ז אפשר לכתחילה לסמוך על דעת רשי"ז וסיעתו שモותר ליתן תרומה טמאה לפני בהמת כהן כאשר הוא מניח את התרומה לפני הבהמה, באופן שהבהמה נגשת אל התרומה ואוכלת.
- ד.** היהר להאיכיל לפני בהמת כהן, הוא גם לפני בעל חי טמא השיך לכהן, וכן העיקר להלכה וכן המנהג הלכה למעשה.

ברכת התורה

שניאור ז. דוווח

הגאון רבי
שלמה זלמן גראוסמן
שליט"א

רב ואב"ד אלעד

גדד השתתפות בפרוטה בגר חנוכה

כתב בשו"ע (אי"ח טרע"ז, א), 'אכסנאי שאין מಡליקים עליו בביתו צריך לחת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה', וכו', והינו, שמי שאינו בביתו ביום החנוכה ומתארח אצל אדם אחר, ואין מדריקין עבورو בביתו, איןנו צריך לחת חצי מהחותאות של השמן כדי שהיא שותף במצבה של הדלקה, אלא די בהשתתפות שלו בפרוטה, דעת' ז' זה נקנה לו חלק בשמן. וכותב במ"ב (ס'ק ג'), דה"ה אם בעה"ב מקנה לו בחינם חלק בשמן במתנה הרו כמשמעות בפרוטה.

ונחלקו האחרונים שהאמו וכמה צריך הבעה"ב להוסיףשמו בשbill האורה. דעת הא"ר שציריך להוסיף שיעור הדלקה של חצי שעה, וכותב בשעה"צ ס'ק ח' דהפרמ"ג והדר"ח חולקים ע"ז וסוברים דרי' בהוספת מעט שמן בשbill האורה, חז' מהשיעור שציריך ליתן חצי שעה בשbill עצמו, ודעת הדר"ח דא"צ להוסיף כלל שמן על מה שמדליק, ע"ש.

והנה יש לדון לפי השיטות שציריך להוסיף רק מעט שמן, מה מועיל שאכסנאי משתתף בהדלקה ונוטן פרוטה ונעשה שותף עם הבעה"ב, הרי בפרוטה קונה רק מעט שמן ואינו דולק חצי שעה אלא דולק רק מעט יותר זמן מהחצי שעה של הבעה"ב, ואין פירוש מא ניסא על ידו אלא רגע אחד, והרי צריך לדליק את הנרות חצי שעה שהוא שיעור הדלקה, וכו"ש לפיה שסבירה השעה"צ בשם הדר"ח דאין צריך להוסיף כלל שמן, מודיע' דין די בהדלקה מועטת של האכסנאי. הרי לא'ו' בבית של אכסנאי צריך לדליק יותר מחצי שעה ולא מוזכר דין זה בפסקים, ורק הא"ר סובר כן כמשמעות בשעה"צ שם [וגם לשיטה זו יש לדון שא"ז ניכר לדואים בחוץ שהוסיפו שמן].

גרד חיוב אכסנאי

והנה יש לדון בגדר חיוב אכסנאי, האם האורה חייב בהדלקת נר חנוכה במקום שנמצא שם כמו כל אדם בביתו, אלא שיש עצה כללית שיכול להפטר מחיובי ע"י השתתפות בהדלקה בפרוטה עבור המשמן, וכן לפ"ז גם כל השכנים יכולים להשתתף ביחד בשמן של חצי שעה ולהדלק נר אחד בפתח הבניין [בלי דין של חשד], או אפשר שזה דין מיוחד של אכסנאי שאינו בביתו שחוז'ל לא תקנו כלל חיוב הדלקת נרות לאדם שאינו בביתו בזמן חיוב הדלקה, ותיקנו שיכול לצאת י"ח ע"י שיחתתף בהדלקה בפרוטה, [ולכן אפשר דיווצה ע"י השתתפות בפרוטה אחת לכל ימי החנוכה, כמשמעות המאירי במסכת שבת דף כ"ג א' ד"ה חכמי וד"ה אכסנאי, דא"צ להשתתף בכלليلת בפרוטה ודי בפרוטה אחת לכל הלילות, הביאו בבה"ל שם ד"ה להשתתף], וזה דין מיוחד רק של אכסנאי שאינו בביתו שמעויל השתתפות בפרוטה, ולא בשותפים הגרים בבית אחד, וכן ראה בבה"ל (סע' א, ד"ה עמו) שהביא בזה מחולקת הלבוש והפרמ"ג עם הדר"ח, אם שני בעלי בתים הדרים בחצר אחד ואין סמוכין אחד אצל השני, וכל אחד אוכל ממשלו, אם די בשיתוף בינויים בשמן

[שזה קניין רגיל], או שצורך כל אחד להدلיק בשלו, או שעניין השיתוף בזמן הוא דין מיוחד של אכסנאי ע"ש.

קניין בזמן עبور האכסנאי

עוד יש לדון بما שכותב המ"ב (שם, ג) בשם המאירי והח"א ذריך הבעה"ב להקנות לו חלק בזמן ע"י קניין, ונעשה שותף בכל הזמן כולם [ואף דעתיך הדין אין ע"ץ שהייה הזמן שלו, לרבות הפוסקים אין דין לכט בnder חנוכה, עיין במ"ב סימן תרע"ג ס'ק שנסתפק אם זמן גזולCSR לשך לנר חנוכה, ע"ש]. וראיה דא"ץ שהייה שלו, וראה בשדי חמץ מערכת חנוכה אות ט"ו בשם הבית יצחק, ועיini שבשבט הלוי ח"ג סימן פ', ע"ש. אמנם עיין במקראי קודש - חנוכה סימן כ"א דיש משמעות בר"ן ובעוד ראשונים שכן צריך לכט, עכ"פ בפרשיות הפוסקים נראיה דא"ץ לכט. מ"מ יש לומר שבאכסנאי יש דין מיוחד שצורך להשתתף בפרוטה, ואפשר דא"ץ באמת קניינים ע"ז שהייה שלו, אלא די שהוא משתתף בפרוטה שע"ז הרוי' כשלו ונפטר מהදלקה, ודדו'ק].

והארוננים דנו איך עושים את הקניין בשביל האכסנאי, דכט לבד אין קונה במטלטלין, כמש"כ בש"ע ח"מ (ס"ק צ"ח סע"א), שגוררו חכמים שלא היה מא מעתות קונות גוירה שמא יתן הלוקח לモוכר דמי החפש, וקודם שיקח את החפש יאביד באונס, שמא טיפול דליך וישראל או יבוא ליטיטים ויטלווהו, ואם יהיה ברשות לוקח יתמהמה המוכר ולא יציל, לפיכך העמידו חכמים בראשות המוכר כדי שישתדל ויציל, וכו', ע"ש. ונחלקו שם הש"ך והרמ"א אם במקומות שאין חשש שלא יציל המוכר אם המעות קונות, או שלא חילקו זהה.

وعיין בלשון הטור שכתב, אכסנאי חייב להדליק בפני עצמו ואינו יוצא בשל בעל הבית, ומיהו בפרוטה שיתן לו ושיתתף עמו סgi, ומשמע שיש על האכסנאי חיוב הדלקה. ולפי'ז אפשרadam הוא שותף עימו בזמן אין לחוש שהמוכר לא יציל, שהזמן הוא גם שלו וצריך לצאת זהה י"ח, ובזה לא תיקנו חכמים שהמעות לא יקנו שאין חשש שלא יציל, ולכן קונה את הזמן ע"י המעות. ועיין ברמ"א (או"ח צ"ט, ג) לגבי הנوتן מעות על יין לקידוש בערב שבת, שיש שכתבו שקנה, דעתו שאני שבזה מועיל קניין כסף במטלטלין, אבל כהאי גונא העמידו דבריהם על דין תורה, ע"ש. ולפי'ז אפשר שגם בnder חנוכה הוא דין של מצוה ומועיל קניין מעות. וראה בש"ת שבת הלוי ח"א סימן נ"א ועוד שדרנו זהה.

כמה דרכי בביור גדר השותפות בפרוטה של האורח אצל בעה"ב:

א. אורח שאינו ב ביתו לא תקנו לו חז"ל להדליק נר חנוכה כמו שמנצא ב ביתו, וככליעיל, אלא זה סוג תקנה אחרת של השותפות בפרוטה בהדלקה בהדלקה של הבעה"ב. דעתיך תקנת הדלקה של חז"ל הייתה רק על מי שנמצא ב ביתו, אבל גם מי שאינו נמצא ב ביתו לא פטרווה למגורי, אלא חייבו הוה להשתתף בפרוטה עם בעה"ב, דהיינו שיעשה פעולה להראות שגם הוא שותף בהדלקת הנר, ובזה יוצאת חובת תקנת הדלקה שלו, ואיז"ז חייב רוגל של הדלקה על הבית אלא שזה חייב על האדם. ובתקנה זאת סgi בהשתתפות של משה. ואפשר להוסיף ולתת טעם קצר, על פי מה שביארנו בדבר הדלקה יש שני חיבורים, יש חיוב הדלקה על הבית כמו חיוב מזוזה על פתח הבית, וכן ישנו חיוב הדלקה על הגברא, וכשאינו ב ביתו אין עליו חיוב הדלקה בבית אלא רק חיוב הדלקה על האדם, שיראה שהוא מאמין בכך, ע"י נתינת פרוטה והשתתפות בהדלקה של בעה"ב יוצאת חובת גברא של הדלקה, שמראה שמאמין בכך והוא בהדלקה מועצת של אכסנאי, ולכן ע"ץ שישתתף בזמן כשייעור הדלקה, אלא סgi בעצם ההשתתפות בהדלקה.

כד

עוד אפשר לומר כיין זה, שאין עליו חובה להדליק כמו ב ביתו, אלא זה חיוב רק מפני החשד, ולכן סgi בהשתתפות בפרוטה ששוב אין זהה חשד. ולפירוש זה אפשר שאין הבעה"ב צריך לעשות

קנינים כדי להקנות לאורה זכות בשםנן, והעיקר הוא עצם ההשתפות של האורה בשםנן [ואף אפשר לצד זה, שאין הבעה"ב צריך לכוון להוציא את האורה בהדלקה, שהעיקר זה ההשתפות שלו, אך אין נראה כן בפסקים, ובפשטות צריך הבעה"ב לכוון להוציאו בהדלקה]. ולכן דעת הפר"ח דא"צ להוסיף בשםנן בשבייל האורה, הדליקר הוא עצם ההשתפות, וגם הא"ר שסובר שבדליקר להוסיף מעט בשםנן אף שאינו נזכר תוספת הדלקה, הדליקר הוא להראות שועשה פעולה בשבייל הדלקת הנרות (ראה מש"כ בסימן ק, ח). כמו"כ אפשר שא"צ הבעה"ב להוסיף שםן בגר בגל חיוב האורה ורק כשיש חשש מפני החדר, וכעכ"פ די שיסופר מעט שםן וא"צ להוסיף חמוץ שעה.

ב. יש על האורה חיוב הדלקה כמו כל חיוב הדלקה שיש לכל אחד בבלתו, אלא דעת נתינת הפרוטה הוא נחשב כאחד מבני הבית, ונפטר בהדלקת הנרות של בעל הבית, ובזה י"ל בשני אופנים, צד אחד, שא"צ לעשות קנין בשםנן עבורי האורה, שאינו מدلיק בשליחו של האורה אלא האורה נכלל בכלל בני ביתו, ולא מצד דיני קנינים אלא שע"י הפרוטה הוא נחשב בכלל בני הבית לעניין זה, וזה דין מיוחד באורה שנינן בקהלות ע"י פרוטה להחישבו לבני הבית, ולא בכלל שכנים שרצוים להשתחף, ולפ"ז יתכן שא"צ הבעה"ב לכוון להוציא את האורה בהדלקה, כיוון שהוא נכלל בתוך בני ביתו, אך אין זה מוכחה מפני שאיכא למייר שכן צריך לכוון במפורש להוציאו, דהרי גם בבני ביתו אפשר שבאמת צריך לכוון להוציאם בהדלקתו, ואעכ"פ שלא הזכיר בשו"ע שצריך לכוון להוציא את בני ביתו וכל הסמכים על שולחנו, אפשר מפני שהדלקה של בעל הבית כוללת ממילא את כל בני הבית הקבועים, וכלשונן המ"ב (תרע"א, ח) דהכל נגררים אצל"ב וכו', וראה מש"כ לעיל שא"צ לכוון להוציא את אשתו ואף לא את בני ביתו, אמן באכסנאי צ"ע דאפשר דעתך לכוון במפורש להוציאו.

ובזה יבואר דעת הפר"ח שכחוב שא"צ להוסיף כלל על השמן עבור האורה שמשתבח בפרוטה, וגם הפרמ"ג והדה"ח סוברים שיש להוסיף רק מעט שםן ולא כפי השיעור של חמוץ שעה, כיוון שהוא בכלל בני הבית, אלא שאמרו להוסיף מעט שםן לאורח מהדין הנוסף, להראות שהוא ג"כ מאמין בנס ומשתבח בהדלקה, וגם בזה מובן מדוע לא אמרינן בזה מצוה בו יותר מבשלוחו, דין לו חיוב עצמי אלא הוא בכלל בני הבית.

וממצאי כיון טעם זה בשו"ית מנתחת שלמה (ח"ב סי' נ"ח), שדן בוגדר בית להדלקה שכחוב, דפסוט שאין יוצאים ידי חובת הדלקה בבית של אחר. וכן גבי הדלקה של בית הכנסת, כתוב הגרא"א הטעם דאמרו "איש וביתו" וזה אינו ביתו. ואפ"ה באכסנאי מהני השתפות עם בעה"ב. והטעם שהשתפות בשםנן מחייבת אותו כאחד מבני הבית, וסגי בזה להחשב בביתו, אעכ"פ שככל היהתו שם הוא בדרך ארעי וכו', ע"ש, והיינו שהשתפות בשםנן של בעה"ב מחייבת אותו כאחד מבני הבית. ואפשר אכן צריך שיעשה קנינים לזכות בשםנן, אלא די بما שנחשב מבני הבית שהוא שלו.

ולכוארה למה צריך דוקא השתפות בשםנן של חנוכה, הרי גם ע"י השתפות בשאר אוכלין וכיו"ב יחשב ע"י זה כביתיו, ובשו"ע כתוב להדייא צריך להשתחף בשםנן עצמו, ונראה דעתך שהייתה ההשתפה בהדלקה כדי להראות שגם הוא מאמין בנס, ורק ע"י זה נחשב כאחד מבני הבית לעניין זה ולכן שא"צ לעשות קנין אלא העיקר הוא הנטינה של האכסנאי.

עוד טעם ניתן לומרゾה שצריך להקנות לו חלק בשםנן לפי הצד זה שנחשב כאחד מבני הבית, כדי שהייתה שותפה בשםנן כמו שביארנו לעיל, וע"י השתפות שיש לאורח בשםנן, [ואפשר שכיון שהאורח שותף בשםנן ומצד דין שותפות יכול למונע אותו מלהדלק בלי הסכמתו, מושום שיש לו חלק בכל טיפול בשםנן, ולא אמרינן לכתילה להדלק ע"י ברירה, ולכן נחשב אולי שהוא מدلיק בעצמו], נחשב גם כהדלקת האורה, ורק לצורך לכוון להוציאו בהדלקה, ובזה נחלקו הפסקים אם צריך להוסיף

שם בנה וכמה שמן צריך להוציא, כמש"כ לעיל. ולשני הצדדים אפשר שיש עליו דין מהדרין להדריק בלבד.

ג. עוד יש לומר, דא"צ בנה חנוכה שהshan יהיה שלו, כמש"כ לעיל, וכי שישתף בפרוטה שע"י זה האכסנאי נפטר מהדרקה, וא"צ לעשות קניין על השמן. ובזה יבואר דעת הפר"ח שא"צ האכסנאי להוציא כלל על השמן, כמש"כ לעיל, עי"ש.

והשפט אמת בשבת (א, ב) דין בגין תקנת הדלקת נר חנוכה, אם זה חותת הבית כמו מזוזה וכמו נר שבת וכדו', והוא דואשפייא משתחף בפרוטה י"ל שהוא כדי לעשות המצוה במומו, אבל מדינא יוצא ע"ש, והיינו שחייב אכסנאי הוא ממש שיש עניין שהיה הנר במומו, ולכן אפשר שא"צ גם להוציא שמן להדלקה, אבל חותת הדלקה של הבית יצא גם בלי השותפות בפרוטה.

אך פשוטות הסוגיא והראשונים והפסקים נראה דענין הפרוטה הוא חייב מדינא, שייהי לו שותפות בשמן, או שיתן מדיליה, והוא חותה על האכסנאי, או שהוא חותת גברא על אדם, צריך להדלק ולהניחו בבית, רק שהבעה"ב מוציא כל בני ביתו, [והרבה אחרים נדנו בזה, עיין בפנ"י שבת דף כ"א ב], שהוא עצין חותת הבית ע"ש. ולשון הרמב"ם בפ"ד הלכה א' מצווה שהיה כל בית וbeit מדליק נר אחד, ומשמע דיסוד החיוב הוא על הבית].

פוד נרות חנוכה

חנוכה ח' נרות, האחת כנגד העולם הזה והאתה כנגד זמן המשיח שהם שבעה רמז לשבעיות. כי ששת אלפיים שנה הוא עלמא וזה כלו שבת. ומונורת מתתיה מן ח' נרות לעולם הבא כתטיב למנצח על השמיינית, והנה שמיini חג עצרת כי הוא היובל ההגדול כלו קדוש, ויום השבעות הבא בשבוע הח' אחר שספרנו שבע שבועות, ובעבור כי השמן רומי לדבר עליוני הבא מן החכמה שהיא הגולה שראה זכריה שהיו יוצאים ממנה שבעה ושבעה מוצקות כי אין מلت זו' الآخر מיותר, כמו שאמרו ז"ל שהוא כמו אל החצר החיצונה כי בכאן הוא ציריך. וכן שפירש הרמב"ן ז"ל כי ז' ו' הם ז' פעמים והם מ"ט מוצקות כנגד מ"ט שערבי בינה שנבראו בעולם. ולכן אמרו חכמים ז"ל הרגיל למצות נר חנוכה הוין ליה בנימ תלמידי חכמים. וכן שאמרו רב הונא הוא רגיל דחליף וכו', ועל זה אסור להשתמש לאורה, ואפילה תשミニ מזויה. ומזויה בסוף השקיעה לא בשקיעה ממש לקיים, לא ימיש מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד האש.

דרשות ר"יaben שועיב (פרשת מקץ)

כט

הרה"ג
משה יהודה לנדא
שליט"א

מרבני המכוון

הדרשת כלאים בגפניהם המודלות על פרגולה

שאלה: בכניסה מהגינה לבית יש פרגולה, ועליה מודלים ענפי גפניים, כך שלכל הכניסה מוצלח. הגפניים נטוות מחוץ ל pragola. מתחת ל pragola ומתחוץ ל pragola בסמוך לה, זורעים גם צמחי מאכל למיניהם. השאלות שנותן הוא: האם יש איסור כלאי הכרם מתחת ל pragola? האם גם מה שמחוץ ל pragola יאסר מדין "עריס"? מהו "עריס"? ומה ההבדל בין כרם או אף יחידה?

תשובה: בשאלת זו פירט בהרחבנה רבינו ראש המכון הגרש"ז רוח שליט"א בספריו חלקת השדה ח"א כלאים סי' יא, והוסיף ודין האם מותר ליהנות ולשבת ב pragola זו, שהרי כלאי הכרם אוסרים בהנאה. וכן האם הזמורות נאסרות, האם דוקא במפולת יד נאסרו, והדין כשורע רק מין אחד בכרם. אלו מינים אוסרים בכרם, דין ריקות וקטניות, והדין כשהענבים לא הגיעו לכפול הלבן. ובתשובתו פירט והרחיב בכל פרט הדין והסתפקות כדי ה' הטובה עליו.

ובכל זה לא באתי אלא לדון בדיון "עריס", שאף שאינו "כרם", מ"מ מחייב הרחקה ואוסר ד"א מגפניהם, ולעתים צריך להרחק ד"א לא רק מעיקרי הגפניים אלא מסוף החדליה. ובנוסח י"ס שבעריות מרחק ד"א גם אחריו הcotol. כדי לדון בהלכת עיריס הקדמתי בקצחה את עיקרי דין ההרחקה, אך פרטי הדיון מפורטים בהרחבנה בתשובה הנ"ל.

א. גידולים [שנאסרים בכלאי הכרם] יש להרחקם מעיקר הגפניים כדלהלן: אם הגפניים מוגדרות ככרם מרחק ד' אמות מעיקרי הגפניים. אם דין "עריס" [יתבאר להלן להן, מרחק מהן ד' אמות. ואם אין כרם או עיריס, דין כגפניים היחידות, למרחוק מהן ששה טפחים אפילו אם יש שם גפניים רבות, ובבלבד ששראי הגפן אינם מעל הגידולים].

הגדרת כרם ברורה. בכרם להכ"פ חמיש גפניים. הגפניים צרכות להיות מכובנות זו כנגד זו, נטוות להכ"פ בשתי שורות מקבילות, שתי גפניים כנגד שניים, והחמיישת יוצאת זנב [ונחלקו הראשונים היכן מקומו של החמיישי, ואכ"מ]. אם אין הגפניים מסודרות כאמור, אין להן שם כרם אפילו אם יש שם גפניים רבים [אא"כ יש הקשר כרם בחמש מגפניהם, מצטרפות השאר בתנאים מסוימים].

לעומת זאת, "עיריס" האוסר בכרם אמנים צ"ל להכ"פ חמיש גפניים, אבל אין צורך שהhaiyo בשתי שורות. ואפילו בשורה מכובנת איןן, אלא אף אם חלון נכנסות וחלון יוצאות דין עיריס להן כל שהן מודלות עלcotol וכדומה, כפי שתיבואר.

ב. כשייש גידולים [שנאסרים בכלאי כ'] תחת ענפי ועלי הגפן - נאסר משוםalla'כ' אפילו אם אין זו כרם אלא גפן יחידה, אפילו אם הגפן עצמה רחוקה ממש (כלאים פ"ז משנה ג-ה. רמב"ם כלאים פ"ו הי"א).

והנה כשהगפן גבואה יותר מי' טפחים מהגידולים כתוב המבי"ט (בגלוון לשוי' י"ד רשי רצ) שאינן נארים אא"כ אין י"ט בינויהם, וכן הביא הברכתי שם שכ"כ מהר"מ בן חביב ומהר"ש מולכו [בברכתי] דין באופן שכוטל מפסיק בין הגפן להדרלה]. ואמנם החזו"א (ס"ג סק"ח ובמכתב המובה שם) תמה ע"ז, והוכיח מכ"מ שגם כshawwa מ"ט נארים הגידולים [וכן ראייה מהמשנה פ"ו מ"ב - "איינו אסור אלא כנגדו", כמבואר בראשונים שם. וזה בכלל דעת החזו"א מהרmb"ס פ"ח ה"ח]. ולכן כי "ומאך קשה לחלק על הנני רבותה, אבל לא נראה שום מקום לקיום הוראה זו". אעפ"כ כתוב שם להקל שהרי לא ניטעו במפולת יד [ש"ס של halacha קייל קר' יASHIA שرك שנזרע במפו"י נאסר], ובפרט אם רק מין אחד זרוע שם, לאחר שדרעת התוס'iscal דין זרועים שתחת הגפן איינו אלא מדרבען. וראה במכותב המובה בחזו"א שם צדדים נוספים להקטל בטל במאתיים, וכשה"א והוא הפסד מרובה אפשר שיש להקל [ונראה שכונתו להקל אפילו כשהשריגים אינם גבוים י"ט], והביאו בד"א (פ"ז סק"ט).

ורבינו הגרשוי שליט"א בתשובתו הנ"ל טרח רבות ליישב את קושיות החזו"א, ע"ש בהרחבת, ולכן נקט שם שאינו מקדש ביוטר מ"ט. ועל הקושיא מהמשנה בכלאים פ"ו מ"ב שמדובר בגבואה י"ט, שהרי כשההדרלה גבואה עד כדי שהבוצר איינו יכול לבצור מלמטה, הראה לי ריבינו שליט"א שההרב"ס ב"ח בס' קול גדול תי' שמדובר שהזרעים צמחו וגבאו, ואין בין צמיחתם לבין הגפנים י"ט. ועודין הקשה ע"ע שם מהרmb"ס שכ' אסור לזרוע שם, ובשעת הזרעה ותחילת הצמיחה יש י"ט. ותי' שמדובר חלק מהגנים נוטים למטה מ"ט [ולענ"ד הוא דוחק גדול. עוד אפשר היה לת' קושיא זו עפ"י הרדב"ז על הרmb"ס פ"ח ה"ח שביאר שההדרלה במדרגה היא על שפת המדרגה, ע"ש, אלא שביארו מחדש, וכל המפרשים לא פירשו כמותנו].

להאמור היה נלענ"ד שגם כשבוני האילן גבוים מ"ט יש לאסור לזרוע שם, ואפשר שאיפלו בדייעבד כשהאון הפסד מרובה יש לאסור, וכן מלשון הרmb"ס (פי"ז הי"א): "כל הזרע תחת השרגים והעלין היוצאים מן הגפן הרי זה קידש...". נראה שאטור אפילו גבואה, וכ"כ הרש"ס שם בשם הרmb"ס, וכחחו"א. ובדייעבד בלבד אה"ה יש צירופים להקל, כדילע. אמן בדרכי עם רבינו הגרשוי שליט"א שהראה לי את התירוצים על קו' חז"ו, דעתו הרחבה שנייתן לסוך על כל גדוולי הוראה אלו שהתרו למעלה מ"ט לאחר שישיכוך הוא איסור דרבנן [כ"כ חוס' ב"ב פב: וכן הביא בצחח"ל פ"ז ס"ק צח מהשטמ"ק בשם חוס' הרא"ש ותוס' שאן ותוס' הר"פ, וכ"ד החזו"א], וכאשר ארבעה גדוולי עולם מורים להיתר, לא גרע מספק באיסור דרבנן שהוא לקולא [וכן יש לצרף את הספק בכלל הכרם כשאינו במפו"י, וכל הדלה אינה מפולת יד]. ועכ"ע.

ג. **גידולים שאינם תחת הגפן**, והם רוחקים כדי מעיקר הגפנים ומהכרם, מותרים, ואף מותר לזרועם בסוכך להדרלה, אם אינם תחת הקנים שעלייהם הידלו גפנים, שהשריגים עתידיים להתפשט לשם, אף שעדיין לא התפשטו. אמן אם יש לגפנים הנזכורות דין "עריס", יש להרחיק ד' אמות מסוף ההדרלה, ולא רק מהגפן.

מהו עריס ודיניו, ומודיע שונה מקרים

שנינו במשנה (כלאים ריש פ"ז): "אייזהו עריס, הנוטע שורה של חמיש גפנים בצד הגדר שהוא גבואה עשרה טפחים, או בצד חרץ שהוא עמוק עשרה טפחים ורחב ארבעה, ונותני לו עבודתו ארבע אמות. בית שמאי אומרים, מודדין ארבע אמות מעיקר הגפנים לשדה. ובית הלל אומרים, מן הגדר לשדה". הלכה כב"ה.

כח

עריס הוא כשותם גפנים מודלות על כותל, ואף שאיןן מסודרות ככרם, אלא הן בשורה אחת, אם הן מעורשות [מודלות, נשענות, מטפסות] למחיצה או לכותל, דין עрис להן. ואפיו כאשר אין מכוניות כשרה, אלא חלקן נכנסות וחלקלן יוצאות, חייב להרחק מהן.

הרבב"ם (כלאים ריש פ"ח, וכ"ה בש"ע יוד ס"י רצוי ס"ג) מבאר את ההבדל בין ערים לככרם, ז"ל: "הגנים שגדלו כבריתן והרי השרים והאשכולות שלhn מושליך בארץ הנקראיין כרם. אבל העושא כמו מיטה או כמו שבכה גבואה מעל הארץ כדי שייהיו האשכולות והשריגים נמשclin עליה והגביה נוף הגפנים מעל הארץ על אותה המיטה והדלה אותו הרי זה נקרא עריס... וдинים אחרים יש בערים. הנוטע שורה אחת של חמץ גפנים או יתר וערען על גבי כותל גבואה עשרה וכיוצא בו או שנטען בצד חרץ عمוק עשרה ורחב ארבעה הרי אלו נקראין ערים וצריך להרחק מן העדרים ארבע אמות ואחר כך יירע כדרך שמרחיק מן הכרם". וכ"פ הרבב"ם בפיה": "וגנני כרם מתפשטות על הארץ... ועריס הוא גפן אדרת הסמוכה על הקיר או על קורות ווותם, ואו תפתשת ותימשך יותר מהה שתתפשט על פני הארץ" [ברוגום שלפנינו (פה סוף' ז' וכלאים רפ"ז) מתורגם הערים "גפן אדרת", ובתרגומים אחרים "כרם העשו כסוכה"].

יש לדון מהו הפרט ומהי הסיבה שהיא הגורמת להפוך את הגפנים לערים. האם הגפנים עם הכותל כנגן הוא כעין ב' שורות ובכך דומה לככרם, וכך תקנו שדרינו כרם להרחקת ד"א, או שמא הגפנים המודלות על מחיצה הופק אותן לחשיבות ככרם. או שמא הכותל או מחיצה איננו תנאי כלל לערים, אלא הוא רק אחד מאופני הדלה, וכל הדלה של חמץ גפנים על אותו כותל או קורה תקירה ערים. צד נוסף הוא שלא צריך ששריג הגפן יהיה מודלה על הכותל, אלא כיון שהאפיירות מחוברות לכותל, ותחילת הרシリgin מחוברים לכותל, כבר חשוב ערים.

יש שפירשו [ראה מרכח"מ ועוד] שסיבת החיבור בערים היא מפני שנראתה ככרם שבו שתי שורות מאחור שהוא מודלה על כותל או על מחיצה, והכותל נראת כשרה השניה. ומשום כך נאמר בהלכת ערים שצරיך להרחק ד"א הן מהגנים לצד הגפנים, והן מהכותל וחוצה לו. לשיטה זו יש שכחובו שתנאי לאיסור מדרין עיטס מודלה או מחיצה מקבילים לגפנים ונראת ככרם, ואם הגפנים מודלות על סוכך או עצים שאינם כותל, לא יהיה בהן דין ערים [וראה להלן]. וכ"כ שנראתה שהמחיצה שמודלית עליה צריכה להיות כדין מחיצה, ואם איןנו לבוד או פרוץ מרובה על העומד איינו ערים, וזה כוונת המשנה איזהו עריס שיש לו דין ערים, המודלה על גדר, שדווקא בכ"ג נאמרה בו חומרת ערים [וראה בד"א בביבה"ל רפ"ח שמביא גירסת מכת"י שבתוספותא רפ"ד כך. אמן בתוספותא שלפנינו וכפי שפירשו כל המפרשים שם והගרא בהגחותיו לא דיברו על ערים כלל, וכן דיני ערים נאמרו בתוסוף' במקו"א].

אלא שצראיך להבין שהמשנה כתבה שמרחיק גם כשנתבע בצד חרץ שעומקו עשרה טפחים ורוחבו ארבעה, וכייד מתקיים דין זה כשהางפן ליד החירץ? ויל' לשיטה זו שכינן שתתפשטו הענפים מעל פי החירץ, או כפי שסביר החזו"א, הענפים ווחלים על דופן החירץ כלפי מטה וגם זו הדלה, ודופן החירץ הוא מחיצה לענין תוכה, חשיב ככותל ונראת ככרם. וזה דוחק [או שמא מאחר שיש לה שם מחיצה, חשיבא מחיצה למעלה מדין גוד אסיק. אמן לענ"ד הדברים תמהותם, דגש אם כה"ג שיק גוד אסיק, זהו דוחק באלהות הצריכות שם מחיצה, אבל בערים לא שיקות הלכות מחיצות כלל, וכל חומרת מחיצה דעריס הוא משומש שנראת ככרם של שתי שורות, ובחרץ לא שיק זה. ועי' להלן].

ובפרט קשה לשיטה זו, שבירושלמי הביא דין ערים גם באופן שהגנים צמודות למורי לגדר, כלשון הירושלמי "שהיה חבק לכותל". ואמן הירוש"ע העמיד כך רק בדברי ר' ישמעהל ור' יוסי, לקים את שאמרו שם שריב"ב ור' ישמעעל ור' יוסי אמרו דבר אחד, אולם עדין מוכח מהירוש'

שם ערים הוא גם כהగננים צמודות לכוטל. ומוכח שמתיקים שם ערים וחסיבותו לא מפני שורה כנגדו. וגם ללא היושם, לשון המשנה שweis הוא הנוטע הצד גדר או חוץ, ולא ביארה שצרכיהם להיות רוחקים קצת כדי שיראה כב' שורות, משמע שאפילו כשאין הגפן מרוחקת הדין כן, אדרבא, בחזו"א כ' שנראה שעירים הוא רק כשהאינו רחוק ד"א מהគותל, ואילו מעיקר תנאי כרם שייהיו רחוקים ד' אמות זמ"ז!

וע"כ צ"ל שעיקר ההבדל בין ערים לגפן רגילה הוא בכך שהגפן מודלית ועומדת ולא נזהלת על הקרקע, שמאחר שהגפן מודלית ונערשת למעלה יש לגנים חשיבות כרם אף כשאין בהן ב' שורות. ואפילו כשאין הגאננים בשורה מכונת, מאחר שמודלות יש להן חשיבות כרם.

היה מי שרצה לומר שישבת חסיבות הערים היא מפני שנוצר מקום בין הגפן לכוטל שהשריג עליו, ונוצר עין כרם, וזה הטעם שהרץ מועל כעדיס, שריגי הגפן לא יורדים לחוץ אלא מודלים על שפטו. אלא שמהירוש' הנ"ל מוכח שני כבן, אלא עיקר חסיבות הדרליה הוא בכך שהגפן מטפסת ועולה, שהרי גם אם אין מקום שלعليו השריג מהיל נחשב ערים, כמובואר בירוש' "תיפתר שהיה חבק לכוטל" [ויל' וצ"ע]. הרי חסיבות גאננים המודלים יוצרת דין ערים. וצריך שייהיו חמש משום שהתחדש בכרם שפחחות מחמש נקרא יחידי, וה"ה בזה [אגב, במצות שכחה נאמר במשנה חילוק בין ערים לרוגליות, שהן הגאננים שהענפים והענבים זוחלות על הארץ, מתי נחשבת שכחה בהן. ווז"ל הרמב"ם (היל' מתנו"ע פ"ה ה'כ"ג): איזהו שכחה בערים כל שפטו את ידו וליטלה, ובכרם משיבור מן הגפן ומן הגאננים וישכח אותה. וב"א שם כ' בשם הרש' שעריס הוא חמץ גאננים. ולענ"ד הוא תמורה, ולשון ערים מתפרש גם על גפן ייחידה המודלית, אלא שבכלאים צרייך חמש. אבל במצות שכחה Mai נפ"מ אם היה גפן ייחידה או חמץ? וראה שם בצח"ל].

בחזו"א בס"י יב מסתפק ונוטה שלא צריך שריג הגפן יהיה מודלה על הכוטל, אלא כיוון שהאפיפירות מוחברות לכוטל, ותחלת השריגין מוחברים לכוטל, כבר חשוב ערים. ובהלכותו בי"ד פסק כך. וצ"ב מה מוסיף הכותל אם אין מודלה עליו אלא הוא רק המעמיד של הקלנסאות. ואצ"ל שלמד שישבת ערים הוא שישגננים ומהיצה מאידך, עין הצד הראשון הב"ל [וא"כ מצינו כבר שתי נפ"מ מחמת שלמד כך, זו, וגם שסובר שמעבר למחייצה לא שייך דין ערים, ולכן נפרש שבמדרגה חידשו מראית עין, כדלהן].

שיעור ההרחקה בערים

כאמור, נחלקו ב"ש וב"ה מהיכן מרחיקים. ולדעת ב"ה מרחיקין מהגדר. הראשונים נחלקו בדעתם ב"ה מה הכוונה שמרחיקים מהגדר, האם דין זה הוא לכולא, שמודדים ד"א לצד הגאננים מהគותל ולא מהגאננים, או לחומרא שמודדים אל מחוץ לכוטל ד"א מהគותל [נחלקו בගירסת הירוש' וביארו]. ז"ל הרמב"ם פ"ח ה'ג [וכ"ה בשו"ע סי' רצוי סנ"ח]: "וּמִהִיכָן מְדֻדֵין, מַעֲקֵר הַגָּרֶר שׁוּרֶטֶן עליו. כיון הרחיק את השורה של גאננים מן הכותל אמה ונמצא הערים מן הגאננים ולכוטל מודד מן הכותל ארבע אמות וזרען ונמצא בין הזרע ובין עיקרי הגאננים חמיש אמות. ואם בא לזרען מצד הגאננים מרחיק מעיקרי הגאננים ארבע אמות שנמצא רחוק מן הכותל חמיש אמות. ועל דרך זו דניין בכל ערים" [חזר בו במקצת ממש'כ בפיה"מ, ע"ש]. ואולם בראב"ד שם משיג: "א"א מעולם לא עליה דעת שום מפרש שיהא צריך הרחקה מהחורי הכותל שהרי הכותל מפסיק בין הגאננים והזרען, אלא כל הרחקה או מן הגאננים לשדה או מן הגדר לשדה, וב"ה סביר ממן הגדר לשדה. ואם היו שתי אמות מן הגאננים לגדר למ"ד מן הגדרמושחין דהינו ב"ה אינו אסור אלא שתי אמות, וב"ש דאמרי מן הגאנניםמושחין אסור עד שתי אמות אחרות, והכי איתא בירושלמי".

דעת הרמב"ם להלכה שדברי ב"ה נאמרו לחומרא, ויש להרחיק לשני הצדדים, מהגדיר וחוצה לה לאחרורה ד' אמות, וכן מהגפנימים ופנימה ד' אמות. כלומר שהמחיצה זו אינה מפסקה בין הגפנימים לחוצה להן, שמאחר שהגפנימים מודלים על הכותל, נחשב הכותל כחלק מהכרם, ואני מפסיק ומבדיל בין הכרם לחוצה לה. אמן הראב"ד חולק וסובר שהגדיר ודאי מפסקה, ולא נחלקו אלא מהגדיר ולפניהם.

הgam שב"כ נקטין כהרמב"ם והשׁו"ע, כאן כ' הגר"א (שם סקונט) שהעיקר בדברי הראב"ד וכගירסתו בירוש'. וראה בצחאה ל' (פ"ח סק"ז) שהביא שכ"ד ריבמ"ץ ונימוי' וכ"ג במאיר. והחו"א הביא את דעת הראב"ד בסתום ודעת הרמב"ם כי"א. ומ"מ יש להחמיר דעת הרמב"ם, ומסתמא בדייעבד בספק כישש צירופים נוספים ניתן להקל כיון שהוא ספיקא דרבנן [וכפי שהקל בחזו"א סי' יג סק"ח, מבוא לעיל].

האם יש ערים ללא כותל ומהיצה, ודין ערים שימושיך אחריו הכותל

והנה יש לדון מה דין כשאין מהיצה, אלא הגפנימים מודלות על פרגולה וכו', או על כל דבר שאינו מהיצה. לכוארה ממשמעות חלק מהראשונים [וראה לשון הר"ש והרא"ש] שאין דין ערים, ואי"צ להרחיק אלא מתחת לגפן, וכן מעיקר הגפנימים כגן יחידית. גם בדעת הרמב"ם יש שפירשו בפשיטות שלא כותל אין דין ערים [מאחר שהמשנה הוציאה כותל בדיין ערים]. אמן לענ"ד בלשון הרמב"ם נראה שעיקר הערים הוא היוטו מודלה, ואך כשאין כותל צריך להרחיק. ומה שכתבה המשנה שהערים על כותל או ליד חരץ יל"פ לפ"ש הרמב"ם הנ"ל שא"ה חשייב ערים לאסור אחורי הכותל, ולא נימא כיון שיש כותל וחരץ לא נאסר אחוריו שהכותל מבידיל [וכדעת הראב"ד]. אך כשאין כותל ודאי מרחק מהערים. ולדעת הראב"ד הכותל כאן הוא רק סיבה להקל שמידדו ד"א ממנה ולא מהגפנימים, אך כשאין כותל, או כישש כותל וההדראה עוברת אותן וממשיכה, ייאסר מוסף ההדראה ד"א, וכפשתות משנה ב' בערים היוצא מן המדרגה, וכדהלן.

הנה מלשון הרמב"ם בהל' א' לא מוזכר שיש מהיצה, אלא הדליה ע"ג מיטה משורגת בגובה [כדרך פרגולה]. אמן בדברי הד"א נראה לנו שהבין שמיטה המשורגת שכ' הרמב"ם היינו שעומדת מהקרקע לגובה ויש לה שם מהיצה. ולענ"ד ממשמעות הרמב"ם כפ"י הראשו, וכ' שם שזהו ערים, ודיניו' שונים, וכו', ורק בהל' ב כותב את ההלכה קלשון יותר שהעירום של הגפן הוא שיוצר את הערים, אלא אדרבה ממשמע אם הגפן לא התפשטה וייצרה הדלאה וסיכון, ע"כ לענ"ד לא מוכח שהכותל הוא תנאי לדין ערים, אלא אדרבה ממשמע אם הגפן יוצרת מושם והלאה. אבל ודאי שgam לולי הכותל יש דין הדלאה. ובפרט יש להוציאין כן מלשון הרמב"ם שכ' כותל וכיוצא בו, ויש שביאו: כיוצא בו - כמבואר בהל' א, הרי שכותל אינו תנאי אלא העיקר שהוא מודלה. וכן בפיה"מ כי' כותל או עצים וכי"ב.

ORAIAH נכוונה לכך מהדין שבסנהה: "ערים שהוא יוצא מן המדרגה, רבי אליעזר בן יעקב אומר, אם עומד בארץ ובוצר את כולו, הרי זה אסור ארבע אמות בשדה, ואם לאו, אינו אסור אלא בגנדור". כלומר, שהגפנימים נתועות במדרגה [הכוונה במשתח העליון]. אמן בריבמ"ץ פ"י צוין היוצאיין מהכותל, ושם הדלו אותו, והשריגים ממשיכים וויצוים בגובה אל מחוץ למדרגה, סוככים על השדה שבسطح הנמוך. והתאחד שם הבוצר עומד בשדה ובוצר את הענבים, יש למנות ד' אמות אל מחוץ לד' אמות מוסף הדלאה. ובvier הדרין כפי פשטו הוא כמו שכ' הרא"ש שהמדרגה גובהה י"ט. ובירוש' מבואר שכשעומד בארץ ובוצר את כולו האיסור הוא מדרבנן משום מראית העין, ע"ש. והפירוש לפי פשטו הוא שמעיקר הדיין כיון שהשדה מובדלת מהמדרגה י"ט, לא היה צ"ל דין ערים על השדה, שהגפן אינה שם, אלא שמנני מראית העין כיון שעומד למטה ובוצר, יש דין

לא

עריס לשדה לאסור ד' אמות מסוף הදלה. ואם לא עומד ובוצר, אין מראית עין, ושתח השדה אינו נאסר [בתפאיי כ' קרוב להה, אך בשינוי קטת. ע"ש]. ומבואר שערים המודלה במישור מרחיקים ד"א מסוף הදלה ואף שאין שם כותל ומהיצה, אלא ערים בלבד. ואף אם נימא שהעריס צ"ל מודלה בתחילת על מהיצה, מ"מ בהמשך מחייב הרקה גם כשאין מהיצה, וזהו העריס האוסר. אמן לחזו"א דרך אחרת [ולדידה המדרגה ג"ט, וכבר דנו בחידושו זה והביאו ראות שאין כן, ראה ס' מהה ייחיאל בהרחהה], וסביר שהמשך הදלה אין אוסר במישור, שכן הכותל הוא סיבת החיבור, ורק בו שיש מדרגה יש מראית עין לאוסר [ע"ש שבחו"א ר"ל לדברינו שההדרלה מהיצה, וכנראה חזר בו מושם שאין כותל, ע"ש]. ודבריו מחדשים מאד, וגם מהנראת שבמהדורא שלפנינו לא היו דברי הרא"ש שגובה המדרגה י"ט. וגם לענ"ד קשה לומר שיש להחמיר דווקא במדרגה יותר מבמישור עצמו! יציא באירועה וכו'].

הנראה מכאן שהעריס הוא סיבת הרקה, ומשפטו יש להרחק ד' אמות גם כשמתפשט במישור ומהכותל והלאה. ולדברינו שכחמש גפנים מודלים על פרגולה, יש להרחק זרעה ד' אמות מקצה הדרלה. ואמן לחזו"א מותר וא"צ הרקה אלא במדרגה, מ"מ לענ"ד נראה בדברינו, וכ"מ לאחרונים.

בדיעבד - כשהכיר גדוֹל הגידולים, האם נאסרים הם והענבים, דעת הר"ש בפ"ו מ"ב שאינם נאסרים, וכדין מותר פסקי ערים, ע"ש. ו"יס שדין מותר פסקי ערים איינו בכיה"ג, וצריכים להיאסר אם אכן אסור. אבל יש להקל ובפרט בהפס"מ, כפי שתהייר החזו"א (ס"ג סק"ח ובמכתב המובא שם) בזורעים שתחת הגפן בגובה יותר מ"ט, מאחר שככל האיסור שיטיכוך מقدس הוא רק מדרבן, ממש"כ תוס' ב"ב פב: ועוד, גם ככלים בעלי מפולת יד לרוחה"פ הוא מדרבן, ובפרט אם הוא מין אחד תחת הגפן, ועוד צירופים, ע"ש, ושיך גם לעניבינו. ובפרט שכן יתכן שהאיסור הוא רק לדעת הרמב"ם, ואם אין כותל יש משמעות בר"ש ורא"ש איינו ערים, ובצירוף דעת החזו"א שבכח"ג לא צריך להרחק אלא דווקא במדרגה, א"כ בדיעבד איינו מקדש, ומותר [בכל דין ערים והמסתעף נאמרו פרטיו דין נוטפים ואcum"ל. וuchol"מ].

דין כרמים בזמנינו

לאור האמור יש מקום לדון בכל הכרמים הנטועים כוום, שהם מודלים על חוטים הנתמכים ע"י מوطות בצורת צ או צ' שנוצצים באדמה. אם כנים דברינו שלדעט הרמב"ם כותל איינו הקובל שעריס אלא ההדרלה עצמה, א"כ יש להרחק ד"א בשורה האחורה מסוף הדרלה ולא מעיקר הגפן. ו王某 אין חושים להה, אולי מפני שטוביים שכותל הוא תנאי בחיבור ערים, שהיא דעת החזו"א ועוד, וכן שאין בה נפ"מ כ"כ מעשית, בלבד"ה בדר"כ יש גדר או הרקה ראות. ומ"מ בדיעבד בלבד"ה נראה שאיןו מקדש, כambil"ל.

ולדעט הראב"ד שבעריס נאמרה קולא בכותל, שהוא במקרה זה אין שם ערים [אם נימא שסביר שכותל תנאי בשם ערים]. ואם נימא כדיליל שדין ערים גם ללא כותל, לכארה יש למדוד מסוף הדרלה, כאמור במשנה ב. וצ"ע.

הרה"ג
ישראל מאיר וויל
שליט"א

רב ומו"ץ - בית שם

כשדות סיגריות אלקטרוניות

פתחה: כשות סיגריות [הריגילות] עלתה הרבה על שולחן הפסיקים כבר מאות שנים, ולמעשה הוכרע להתייר לעשן גם ביל לדעת מה הריכבים שיש בהם, וכפי המצב בימינו בסיגריות רגילות ידוע ומפורסם שיש בהם ריכבים רבים מאד וcumtן לא ניתן לשער מה בדיקות מכילה כל סיגריה מלבד רכיבי הבסיס הקיימים בכל סיגריה ובכל חברה. וצריך להבין מה הסיבה להכרעה זו, והאם הכרעה זו מתאימה גם לסיגריות אלקטרוניות או לא.

בנוסף, עליינו לנסות לברר את המזויות מה החששות הקיימות בסיגריות, והאם החששות הם לאיסורים בטעם טוב או רק בטעם פגום.

נפתח בהיתר לעשן סיגריות רגילות בלי הכשר. אין ספק שעישון מוגדר 'הנאה' ולא אכילה, ולכן ראשית כל עליינו לדעת מה איסורי הנהנה. איסורי הנהנה הם: בשר בהמה וחלב שנתבלשו יחד, חמץ בפסח, ערלה, כלאי הכרם, יין נסך, עבודת זורה ותקרובות עבודת זרה, פטר חמור ובכור בהמה טורה.

כמו כן אין אפשרות לדעת בבירור על כל האיסורים האלה, אבל ההסתברות של בשר בהמה המבושל בחלב הוא ממש אפסי, וכן על עבודת זורה ותקרובות עבודת זורה. ספק ערלה בחו"ז הארץ מותר (י"ד רצ"ד, ט) וכן ספק כלאי הכרם (רmb"ם הלכות מắcלות אסורות פ"י הי' והי"א). נשאר בעיקר חשש מיין נסך, ועליו הカリעו הפסיקים (פתחי תשובה יו"ד צ"ח, ג) שלא צריך לחושש לו מכיוון שתערובת יין נסך מין בשאיינו מינו בטל בששים וגם סתם יין אסור מדרבנן.

אכן, לגבי פסח שהחחש לחמצץמצו יותר, כתוב המשנה ברורה (חס"ג, ל) בשם הפסיקים שאסור לעשן סיגריות שיש בהם חמש, [והרחבנו בעניין בספר המעודדים כהכלתם סי' ל"ח סעיף ט"ו].

שאיפת אדים

כעת נעבור לסיגריות אלקטרוניות. השימוש בהם מבוסס בעיקר על אדים, קלומר, יש חומר מרוכז נוזלי, ובלחיצת כפתור [או בצורה אחרת] מופעל גוף חימום קטן שמרתיח את הנוזל, ונוזל רותח הנפק פשוט לאדים שאותם המשען שואף לפיו.

Admir של מאכל נחשים בהלכה לגמרי כמו המאכל עצמו, למשל, מי שימוש שמן לטייר שמבושל בו בשר רותח על האש ועולים Admir חמים מהסיר לבקוק השמן, השמן נעשה בשרי בגל האדים, הלכה זו נפסקה בשו"ע כמה וכמה פעמים ללא שום חולק, וכי שיבואר.

א. בשׂע' י"ד סי' צ"ב, ח' כתוב שם בישולוبشر מתחתת סיר חלבוי ועל אדים חמימים מהסיר הבשרי, האדים חמימים של הבשר נבלעים בסיר החלבי והוא נאסר גם כל החלב שבו נאסר אם אין בו ששים כנגד כל הבשר שבסיר הבשרי [ולא מספיק ששים כנגד האדים עצם].

ב. שם בס"י קכ"ג, כ"ד כתוב לגבי משקה הנעשה מהאדים וזיהה של יין נסך, שדינו כמו יין נסך עצמו לכל דבר.

ג. ברמ"א סי' ק"ח, א' כתוב שם אפו בשער מתחתת כלי ואחר כך אף הלב מתחתת כלי הכל מותר, אבל אם היו אדים זיהה בשנייהם אי' הכל אסור, והינו ממש שהאדים נחשבים כמו המאכל עצמו. וכן פסקו כל גדולי האחראונים [mag"א סי' תנ"א סק"ל, יד אברהם י"ד סי' ק"ה סע"ג] ומביא שם כמה אחרים שכתבו כך, פמ"ג סי' צ"ב מ"ז סקכ"ט].

והאמת, שאדמים שנמצאים במקומות סגור חמורים עוד יותר והדבר מפורש בגם' בחולין ובשו"ע סי' צ"ב, ב' שם 'כיסה' את הסיר במקסה האדים נחשבים כמו המאכל עצמו, וכן מבו בשׂע' או"ח סי' תנ"א, י"ד וברמ"א סי' צ"ב, ז', וכן כתוב הגרעך'א [בגליון השורע סי' צ"ב, ח'] בשם שור'ת הב"ח [החדשות סי' כ"ד]. لكن, ברור שאי אפשר למדות סיגריות אלקטרוניות לשיגוריות רגילות, עוזן הוא הנהה, אבל אדים הם המאכל בעצמו ונחשב אכילה ממש.

ואם כן, חששות אכילה הם הרבה מאד, כי כמעט כל דבר שמופק מהחי נמצא בכלל באיסורי אכילה [גבילת, טריפות, שרצים, דגים טמאים ועוד], ולמעשה ממש כל מה שמניע מהחי מחוץ לארץ לחשבון איסור אכילה בודאי [זההסתברות לשוחיטה כשרה בלי חותמת כשרות היא ממש אפסית] ומכיון שאין אפשרות לבורר על הריכבים שלהם, אין היתר לעשן בעלי בירור חששות רבים ומוצאים כל כך.

מאכל איסור דרך הקנה

אבל נשאר פתח לדיוון חדש, הרי תמיד מאכל מגיע לוושט', וכך האדים מגיעים ל'קנה' שדרכו נושמים, והיכן שמענו על איסור לאכול מאכל איסור דרך הקנה'.

שאלה זו נידונית בפוסקים לעניין עישון בצומחות ולענין ברכה על סיגריות ובסוף המאמר נביא בקצרה את דעת הפוסקים. אבל למעשא האיסור כאן הוא עוד לפני הכנסת האדים לリアות, אלא כבר בהכנסתם להפה.

כל מאכל איסור, מלבד איסור אכילה, אסור גם לטעם אותו אפילו אם מתכוון לטעם לרוגע ולפלוטו אותו החוצה, הלהה זו נפסקה בשׂע' כמה וכמה פעמים ללא חולק, וכמו שיבואר.

בשׂע' י"ד סי' צ"ה, א' כתוב אם נתעורר איסור בהיתר יטעמו נカリ האם יש בו טעם איסור, ומבואר שישישראל אינו יכול לטעם כי אסור לטעם טעם איסור כמו שהוכיחו הט"ז ובאה"ט ופט"ש שם.

ברמ"א סי' ק"ח, ה' על מה שכתב השׂע' מותר לשאוף בפיו ריח יין נסך, כתוב הרמ"א אבל אסור לטועמו אף על פי שאינו בולען. וכן פסקו כל גדולי האחראונים [פר"ח סי' ק"ח סקכ"ב ופמ"ג בס"י צ"ה במא"ז סקט"ו ובס"י צ"ו בשפ"ד סק"י ובס"ק ק"ח במא"ז סק"ט ונובי"ת י"ד סי' נ"ב ופט"ש סי' צ"ח סק"א] שאסור לטעם איסור ואפי' לטעם ולפלוטו.

ויש להסביר, שבתורת חטא[Cכללו סי' ג'] כתוב שאסור לטעם מאכל איסור, ובמנחת יעקב [שם סק"מ] הקשה שהרי המקור הוא מהריב"ש [ס"ר פ"ח] ושם כתוב הטעם שהוא יבלענו ומשמע שאין איסור בעצם הטעם אלא רק ממשום שהוא יבלענו.

ויש לומר שהרמ"א הסכים לרأית הריב"ש מתענית ציבורoric' מטעם שמדובר בברכות דף יד. רק בתענית יחיד מותר אבל בתענית ציבורoric' אסור, אבל לא הסכים שטעם האיסור בגל שמא יבלענו כי זה שייך

רק במשקה ולא באוכל יבש, אלא טעם האיסור משומ שתענית ציבור חלה בעל ברחו ולא תלואה ברצנו ולא רצוי [כמו שתכתבו תוס' בברכות דף יד. ד"ה א], ולכן אין הדבר תלוי בכךון הגם' שם האס קיבל עליו גם טעימה או לא, ולכן יש ללמידה שככל טעימה אסורה [ואדרבה במשקה יש טעם נוסף לאסודר בתענית ציבור משומ שמא יבלענו, ובזה גם המחבר מודה שלא כשר לעשות כך כמו' בס"י תקס"ז]. א', ג' בשם תורה"ד סי' קנ"ח].

ואם כן בכלל מקרה, יש איסור להכניס את האדים [שהם כוכור מאכל ממש] לתוך הפה משומ שאסודר לטעום איסור.

וכמובן, כל זה מלבד השאלה העובדתית האם ניתן לسان את האדים שייכנסו רק לננה או שלא ניתן לשנות בהם ומעט מהם ייכנסו גם לוושט ושם אין ספק שנחשב אכילת איסור ממש.

והדבר מבואר בדברי המחבר שהרי בס"י תקס"ז, א' מתיר לטעום ולפלול בשאר תעניות ציבור חוץ מתשעה באב ויו"כ, אמונה שם בסע"ג' אסור לרוחץ פיו במים. ולכאו' הדבר קשה כי המקור לשינויים הוא מתרורה"ד [ס"י קנ"ח] והרי תרורה"ד אסור גם לטעום מטעם זה והמחבר לא פסק כמו' בסע"ג'. וכבר נתחבטו בקושיא זו המג' [ס"י תקס"ז סק"ז] וא"ר [שם סק"ח] ושאריהם.

והמיין היטב בדברי התרורה"ד יראה שפתח בסבירותו' לא כשר למיעבד הכל' וסימן בדברי התוס' [ברכות דף יד. ד"ה א] שההיתר לטעום הוא רק בתענית יחיד ולא בתענית ציבור, ולשונו בתחילת 'בתענית' הציבור לא כשר למיעבד הכל' אבל בתענית יחיד שרי', והמשיך 'ונראה דמ' מדווקא בתענית יחיד אבל לא בתענית ציבור דאהיה גופיה דעתם עד כדי רביעית כתבו התוס' דלא אייריל אלא בתענית יחיד'.

ויש לבאר, שהணון בסע"ג' הוא משומ שנחשב הנאה ובתענית ציבור תליי בקבלהו וכל הנאת מאכל אסורה כמש"כ תוס' בברכות דף יד., אבל לשיטת המחבר בכל תענית ציבור צריך קבלה מהחדש [כפי שנוהגים בעדות המזרחה] ומימילא אין הנאת טעימה כלולה בקבלהו. אבל טעם האיסור לרוחץ פיו איינו רק מטעם זה כי בלבוש [שם] הוסיף וכותב 'לא כשר למיעבד הכל', שmai יבואו מים לגרונו, והוא טעם חדש לאיסור, מלבד עצם הענן שככל הנאת מאכל כלולה בתענית.

ובאמת, לא מצינו בשו"ע לשון 'לא כשר' לעשות כן, אלא רק מותר או אסור, אבל לפ"ז ניחא, כי אין איסור באמות אלא ורק הדבר 'לא כשר' מצד חוש שיבלו בגרונו ולא מצד עצם האיסור, וזה שיר' גם להמחבר, ובמהמשך שיטת תרורה"ד לאסודר במוחלט כמו טעימה מצד עצם הענן שככל הנאת מאכל.

ובמהורייל [הלי, ת"צ] כתוב שאלה אם מותר לשפשף פיו בקומו ממיטהו ביום התענית, והשיב דהוא איינו מונע לעשות (כך) אך כופף צוארו שלא יזבו המים לגרון, וח"ז לעשות כן ביום הכהורות. ונראה גם כן שהבין שיש חשש שייכנסו המים לגרונו ולכן אסור ולא מצד הנאת מאכל.

ההששות שישי בסיגריות אלקטרוניות

בשונה מסיגריות רגילות, בסיגריות אלקטרוניות יש טעם טוב הן בעשן והן ברכיבים, והדבר ידוע שיש סיגריות בטעמים, הסיבה לטעם הטוב הוא חומר הטעם שהם דומים למוגרי החומר הטעם שמוציאים למתקנים ולסוכריות ולשאר ממתקנים, ותמציאות הטעם הם רבים מאוד וצריך בהם הכשר מהודר לכל הפחות כמו שאר מתקנים ושאר ממתקנים.

ומשם כך האיסור איינו רק משומ א chassis'ה שהוא החשבת איסור פגום, אלא יש איסור בעצם הדבר מפני שחומר הטעם טעימים ובודאי לא פגומים, וצריכים הקשר מהודר כמו כל דבר מאכל, ואין צורך להרחיב במגוון חששות האיסורים השיככים בהם.

מלבד זאת, אחד החומרים המרכזים של נוזל המילוי הוא 'גלאצירין' שהוא רכיב העשו מושמן והוא בטעם טוב ונוגה למtooק, כאשר אפשר ליצרו או משומן מן החי או משומן המופק מהצומח, ובעלי המפעלים מחליפים את הרכישה לפיה המחיר והענין פעמי מזה ופעם מזה, וחומר זה גם כן צרייך לכשר טוב כמו שאר דברי מאכל.

כימאי חרדי בכיר חקר ומצא בהסתברות גבואה [אבל לא ודאית לגמר] שאחת מחברות הסיגריות האלקטרוניות הגדולות משתמשת בחבל כבשים (ו' צריה) כי שמן כבשים מתאים למילוי איכוטי של סיגריות אלקטרוניות כי הוא יותר סמיך ואיכותי ו'מעשן' ונוגן תוחשה של עישון, וכן מלבד אישור נבלות כמעט וודאי [שהרי אין השגחה על 'שותחת' הכבשים, כמובן], יש כאן גם חשש גדול לאיסור חלב (בניקוד ציר"ה תחת הח').

ובכלל, התוצאה הסופית של המוצר המוגמר הוא בטעם טוב ולא פגום, ואם כי הנוזל עצמו מרוכז ולא מתאים לשתייה חופשית (גם מבחינת ריכזו הניקוטין שמסוכן ריכזו גבוהה כל כך), אבל האדים היוצאים להפה טעימים ואני נחשבים מאכל פגום.

חשוב להזכיר עוד שתי פרטים: האחד, חמורי הטעם בעיתתיים יותר מאשר רכיבי אישור, הן מפני דבר שיש לו טעם חזק וטעמו משפייע יותר מאשר דברי מאכל איינו בטל בששים פשוט משומש שהטעם משפייע גם כשייש יותר מששים כגנוו [והרחבנו בהשולחן ההלכתו סי' י"א סעיפים ל"ז- מ'], והן מפני שאין ביטול בששים לדבר שרגילים להכניסו בכמות קטנה ולבטלו בקביעות [והרחבנו בביואר העניין שם סעיף מ'ש].

השני, במאכל פגום שיש מי שרוצה לאוכלו משומם מה אף על פי שהוא פגום, אסור לאוכלו מדרבנן משומם שמחטיבו بما שרוצה לאוכלו. אמן אם התעורר בהיתר ויש רוב בהיתר נגדו אין בו אישור, אבל כאן יש רצון ברור גם במרכיבים האסוריים, ולכן מלבד כל הנ"ל גם הרכיבים האסוריים הפגומים, אין היתר שליהם פשوط.

נרגילה - אינה צריכה הקשר, ודינה כמו סיגירה רגילה אעפ' שיש בה מים ונוצר מהם אדים. ואף שבנרגילה יש אדים, מ"מ האדים אינם נכנים להפה אלא 'העשן' הוא שנכנס להפה ועשן אינו מוגדר כאכילה אלא כהנאה, כאמור בש"ע (יריד ק"ח), שההשאף טעם של יין דרך צינור אין זה נחשב אכילה אלא הנאה. וזה דומה מאד לנרגילה, אלא שההעשן עובר קצת דרך מים וטוגף לחות, אבל מה שיוציא מההעשנים הוא עשן ולא אדים, ולפה נכנס רק העשן בהרגשת טעם].

הלבב למשזה:

סיגריות אלקטרוניות צדירות הקשר - הכרעת גדויל ההוראה [במכתבים שכתו בעניין זה הגרא"ש בעדני זצ"ל ויבלחט"א הגרא"ם שטרנבווק שליט"א, ועוד] **סיגריות אלקטרוניות צדירות** הקשר מהדור כmo כל דבר מאכל אחר כל אחד לפי ההקשרים שרגיל בהם.

צרייך הגעתת כלים [כללי שימושים בו] - אם השתמש במילוי בלי הקשר צרייך הגעה, ואופן הגעה על ידי מילוי הכלים במים [אי אפשר להגעל בשאר משקין כמו בסי' תנ"ב, ה' וסק"ו] והרתחתו כך, ומספק יש להקל שימוש בכל סוג של כלי, גם פלסטיק, שהרי חומר פלסטי הוא ספק אם אפשר להקשרו [עי' השולחן ההלכתו סי' י"ז סע"י מ"א], ובמקום ספק אפשר להקל שימושי לו הקשר.

תשובות הלכה למעשה שהшибו ראש המכוון ורבני בית הדודאה שליט"א

(גאלקט מתוך שאלות רבות נשאלים הרבניים מידי יום ביוםם בקו ההלכה ובשות' און ליאן)

קו ההלכה והכשרות 03-7528999

ימים א-ה בין השעות 09:00 ועד 23:30 יומם ובין השעות 10:00 ועד 13:00

מורינו ראש המכוון שליט"א

זיתים נגעים

שאלה: שלום וברכה כבוד הרב, רציתי לשאול לגבי זיתים שקטפנו מהעץ ויש עליהם חורים/
נגעים, פתחנו הרבה זיתים ולא היה בפניהם תולעים האם הזיתים מותרם בשימוש?

תשובה: ראשית יש לדעת שנגעים לא בהכרח שיש חרקים, תacen שהוא 'עקייצה עקרה' [להבדיל
מעקייצה פוריה], וחורים אם זה סימטרי זה אומר שהבוגר יצא. למעשה כתבנו בתבונה בהרבה אין ניתן
להזהות ולנקות את סוג הזיתים בספר תולעת שני חלק ג' ערך זיתים. בהצלחה רבה.

פרחי מאכל לקינוחים

שאלה: אני רוצה להשתמש בפרחי מאכל בשבייל קישוט לקינוחים, הבנתי שיש בזה בעיה עם
חרקים, יש לי חברה ששופטה את הפרחי מאכל בחומר לניקוי דrik אבל זה קצת פוגע בהם. השאלה
שלוי היא: 1. האם החומר לניקוי באמת מכשיר ומנקה את הפרח מהנגיעות? 2. יש אפשרות של קנית
פרחים עם הכשר או דרך אחרת להקשר אותם כדי לאפשר שימוש? תודה רבה מראש

תשובה: פרחי מאכל אכן נגעים הרבה בחרקים. מה שהחברה שלק משתמש בחומר ניקוי לא
בחרחה עיל לחרקים. אפשר לנשות סטרילי שיטור ייעיל מבחן חרקים, אך לא יודע אם יהיה
יעיל מבחינת יופי. לציורי אני לא מכיר פרחי מאכל נקיים בהקשר. ואפשרות זה רק לנקות, וכן
זה פוגע בהם.

ריבת עלי ורדים בכשרות מהו"ל

שאלה: ריבת עלי ורדים של ויליפוד מיוצר בטורקיה בכשרות מהו"ל, האם ניתן לסמו?

תשובה: ריבת שמקורה מעלי ורדים, אכן יש בזה בעיה קשה של חרקים, ובדרך כלל אחוזי
הנגיעות שם יותר מרוב, וקשה לדעת איך נבדק וכי בדק. כל זה להבדיל מריבת המיזוגת משאר

פירוט שהם נגועים ברמת מיעוט המצויה לאחר השיטיפות המצויות, אינם מוצר זה הנמצא בנסיבות גבולה מادر. אמנם אם המוצר מרושק לחלוין, עד רמה מימית, ועשוי לצורך כלל הציבור בעולם, אפשר לצרף להיתר כדי להתיר באכילה.

קורנפלקס תلمאה בלי חותמת بد"ץ ועוד שאלות

שאלה: קורנפלקס של תלמה רק עם רבעונות ערד בלי בדץ האם ניתן לאכול? אין לבן יבש מיוצר בצלילה כשרות... ניתן לסומר? טונה מויאטנים בclasspath....ניתן לסומר?

תשובה: שלושת המוצרים מוכרים ומאושרים, ואפשר להשתמש לכתילה.

תוთים הניכרים ב'משנת יוסף'

שאלה: שלום וברכה, יש"כilm למכון והעומד בראשו על פועלכם הרב. רציתי לשאול על תוთים שמוכרים במשנת יוסף לטחינה דקה בלבד בclasspath... האם הוא מוסכם לכוי"ע?

תשובה: מוצרי תות הלוועוברים בדיקות בזמן הייצור. התוצאה הסופית היא חרקים בודדים ממש. מה שעלה פ"י ההלכה הבסיסית אפשר אף לאכול כמהות שהוא ולהסתמך על ס"ס. ובתחינה בכה"ג לכוי"ע שרי, וכמבוואר כל זה בספרי תולעת שני.

ויסקי בלוי ליביל האם צrisk כשרות

שאלה: יש"כilm למוריינו ורבינו שליט"א. נשאלתי האם דברי הרב בתשובה לגבי היתר וויסקי סקוטי היא גם לגבי בלוי ליביל, שכן על בלוק ליביל יש הקשר ואילו על הבלוי אין. ועוד שאלה שאת"ל שיש, לכואורה יש בזה עשרות סוגים וטעמים, האם ההיתר קאי על הכל? עניתי לשואל שכמה פעמים שמעתי מכת"ר שוויסקי שמקורו מסקוטלנד שאין בו תוספות, מותר גם ללא הקשר, וכי שכבוזו הסביר בארכיות שאין לחוש לשהייה בחביות אף אם בעבר ששה בהם אין. ובכל זאת שכבוזו הרב יורה.

תשובה: שאלת חכם של כת"ר יותר מחייב תשובה, אכן ויסקי זה כשר לכתילה בשתייה.

מסורת על ברוזים

שאלה: שלום וברכה לר' שמ... זוניה בקו ההלכה הספרדי. התקשרה אישת המגדלת ברוזים ושאלתה על איזה ברוזים יש מסורת, היא נקטה כמה שמות: בירכיה, פיקון, מולרד / מלארד, ברבר / מוסקודי.

ASHAMAH לחשמה

תשובה: שלום וברכה, ברכיה - ברוזו הבית וכשר ללא חשש. פיקון - ברוזו הבית כשר ללא חשש. מולרד - זה הכלאה של ברבר ופיקון, וכשר כמבוואר להלן לגבי ברבר.

ברابر [ברברי או מוסקאווי] - היה פולמוס גדול לגביו לפני כ 150 שנה. הכרעת רבני ירושלים ובראשם הגרא"ש סלאנט והגרץ"פ פרנק זוק"ל ועוד שהוא עוף טהור, וכך הסכמת הרבה מגודלי הדורות, ראה בראש ספר זכרון יוסף ובעשו"ת הר צבי (י"ד סי' עה).

אמנם בשנת תש"ע שוב כמו מערערים ואין חדש תחת המשם בכל דבריהם, ותמה תמה אקרה שככל עיקר דבריהם לאסור מהם שראו בראשות המקוונת, ובמקום שירדו לשטח לראות שהדברים כלל אינם כמו שהם מתארים שם, ומה שכתב הכותב באור ישראל ובקוונטרס תשקו מן העוף ומה שאוכלים אותה הספרדים ודאי שאין לסמק על זה, אין זה אלא דברים שאינם ראויים לא במחשבה ולא בכתיבתם, ותמייה גדולה שבתשובה בהלכה כתובים סגנון זהה, והוא רחום יכפר עון].

שתיות תבלין צמוד לעץ לימון

שאלה: יש לי בחצר עץ לימון ורציתי לשטול סביבו לאורזה שיבא ועוד כמה צמחי תבלין. האם יש הרחקה מסוימת שצורך לעשות מהעץ או שאפשר גם סמוך לו או מתחתיו ממש (אם יש בעיה של קלאייט). תודה מראש.

תשובה: אין צורך בהרחקה בין צמחי תבלין לבין עץ לימון. יש צורך להרחיק בין צמחי התבלין אבל לא בין עץ. בהצלחה.

השלמת קידיאת התודה בזמן מלחמה

שאלה: שלום וברכה בשורות טובות לכל עם ישראל בקרובacci"r.

שאלת לכבוד הרב, נשאלנו היהות והרבבה בתיה כניסה לא קראו בשמחת תורה זאת הברכה השבת שצרכיכים לקרוא גם זאת הברכה וגם פרשת בראשית האם אפשר להוציא ולקרוא בשני ספרים ולא לגלול אחד?

תודה רבה ונסנemu ונתבש בשורות טובות ישועות ונחמות,acci"r.

תשובה: כתבתי תשובה על שאלה כעין זו בתקופת הקורונה והיא נתפרסמה בשוו"ת כתיר מלוכה בחלק או"ח. ועיקרי הדברים שם: להוציא שני ספרים בראשון יעלה הכהן ויקרא פרשת וזהת הברכה עם עליית הכהן של בראשית, וימשיכושאר העליות כרגע בספר של בראשית

הרה"ג משה לנדא שטי"א

האם פירות שנקטפים בזמן המלחמה בעוטף עזה פטורים מtrad"ם

שאלה: ישנים מטעים ושdots שצמודים לגדר הגבול, מלאים בפירות, וכעת עונת הקטיף. החבאה לא מאפשר כניסה לאייזור, וגם אין אפשרות לפועלם לקטיף. מסתבר שרוב היבול לא ייקטוף [והתוושבים יפוצזו]. בחלוקת מקומות גדר המטע/השדה פרוצה. התושבים נתנו לנו רשות לאנשי כוחות הבטחון ללקוט מהיבול. האם הפירות שאנו לוקטים חייבים במעשרות או שדינם כהפרק?

תשובה: חייבים בתרומ"ם ואין דין כהפרק.

מקורות - השדות אינן הפקר, ואסור לחתה בלי רשות אפילו כשיודע שהם יפוצו על כך, והוליך שלא ברשות ה"ז גול. גם במקרים שהבעליהם נתנו רשות ללקוט, הם לא הפיקרו פירותיהם, אלא נתנו רשות לכוחות הבטחון ללקוט לשימושם הפרטי, והם מקפידים אם יבוא מישחו וימלא ארגזים פירות וירק. על כן אין בנתינת רשותם אלא כנתינת מתנה. אין כאן מצב של יאוש [ולא כדי זוטר של ים] לאחר שהבעליים עדיין חובבים שיוכלו ללקוט לפני שיתקלקו הפרות. כך שהפרות שנקלחו [ברשות] חייבים בהפרשת תרו"מ לפני.

גם אם ידוע שבעת הזה הרבה לocketים בלי רשות, עדיין זה אינו פוטר מתרו"מ, כאמור בגין בר"ה טו. שנחلكו רבה ורב המונוא באטרוג של ששית הנכנס לשביית שרביה פוטר מפני שיד הכל ממשמשין בה, והלכה כרב המונוא שחיבב, ופירש רשי' שמה שאנשים ממשמשים בגזל אינו פוטר [וכן לפי שי' הראשונים האחרות. ואכ"מ].

אמנם, אם יש מצב שבו המטע והשدة נהרסו, ונשארו מעט פירות, באופן שלבעה"ב כלל לא איכפת מהגידולים שנשארו, וגם אם היה לו אפשרות הוא לא היה שומר עליהם, ומתיאש מהם, אז לא יהיה בזה גול, והפרות פטוריות מעשר, כדי סופי תנאים וכדו' [רmb"ם מעשר פ"א הי"ב].

♦ ♦ ♦

הרה"ג ישראל אנקווה שליט"א

אכילה בחצר תחת העץ – קלמנטינה ותפו סיני

שאלה: יש לי עצי פרי בחצר بيיתי, עץ קלמנטינה, וגם עצי תפוז סיני, ועוד. האם מותר לי לקטוף ולאכול תחת העץ ללא מעשר?

תשובה: תפוז סיני היביך יכול לקטוף פרי אחד ולאכולו ללא תרומות ומעשרות, אולם יש להיזהר שלא לקטוף פרי חדש כל עוד ולא סיימת לאכול את הפרי הראשון. לגבי קלמנטינה יש ספק בהלכה אם להחשיבו כפרי אחד או כ שני פריות, על כן גם בפרי אחד יש לעשר ללא ברכה.

מקורות - היה שבחצר משתרמת, היא קבועת למשער מדרבנן. וכל זה רק אם קטף שתי פירות אך פרי אחד יכול לאכול ללא מעשר. וכփי שמובהר ברmb"ם (פ"ד מעשר הלכה טו - יז) ע"ש. תאננה שהיא עומדת בחצר ואוכל ממנה אחת ופטור, ואם צירף חייב במשער. גפן שהיא נתועה בחצר לא יטול את כל האשלול ויאכל אלא מגגרג אחת אחת, ע"כ. ומובהר שם שפרי שהדרך לחלק אותו קודם האכילה, כגון תפוז שהדרך לחלק אותו לפחלים או תפוח שהדרך הוא לחתו נאותו לחיצות קטנות ולאכלו, אין היתר לאכול פרי אחד, לפי שאנו דנים כל פרי ככמה פריות.

ולכן תפוז סיני שאין דרך לחלק אותו אלא לאוכל בו בת אחת, מותר לאכול ממנו פרי אחד ללא מעשר אך קלמנטינה הדרך הוא לחלק אותה לפחלים ומהدين היה צריך לדzon אותה כשני פריות בתורת ודאי, אולם מורנו הגרש"ז רוח שליט"א (קצירת השדה עמוד רפו) מסתפק בדבר, שאפשר שאין לדzon וזה כשתי פריות כיון שעיקר הקובע הוא חשיבות הפרי, והקלמנטינה אין בה חשיבות כ"כ, ועל כן מסיק שם שהקטוף ממנה פרי אחד בחצר יש לעשר אותה ללא ברכה.

♦ ♦ ♦

הרה"ג דניאל רוח שליט"א**אכילתبشرיכשישחלביעל השולחן**

שאלת: האם מותר לי לאכול ארוחה בשritis כשמונחת על השולחן עוגת גבינה?
תשובה: אסור. ואפי' להניח היכר לא מהני, שלא הותר היכר רק בשני בני אדם שאחד אוכל בשידר אחד גבינה שיש היכר ודעתו שאחד יוכיר לשני. כן נראה ע"פ הכה"ח סי' פ"ח ס"ק טו"ב.

לחמניה שהתחממה על סיר בשדי מהו לאוכלה עם חלב?

שאלת: הנחתי בשבת לחמניה על הסיר של החמן כדי שתתחמם, לבסוף לא אכלתי את הלחמניה בעשودת שבת. האם מותר במוצאי שבת לאכול את הלחמניה הזואת שהתחממה על סיר החמן הבשרי, ביחיד עם מוצר חלב?

תשובה: לתחילת הארץ אין לאוכלה עם חלב. אך בדיעבד מותר [ראה בכה"ח צו כח בדיעבד יש להחשיב את הלחמניה לנ"ט בר נ"ט אפי' כשות בכח אחד].

בפתחי תשובה בס"י סט' ס"ק יב' הובא בשם ה"סולט למנחה" שכותב בשם ת"ח אחד שככל מקום שהוחר קולא בהלכה לכבוד אורחים בדיני אישור והיתר, זה לאורחים שנזדמננו לבתו, ולא בזמןן את חבירו. וה"סולט למנחה" פפקק קצר בדבריו ע"ש. וזה נפק"מ לזמן שאנו נמצאים שהרבה זוכים לקיום מצות הכנסת אורחים בהידור שגדולה מתקבלת פנוי השכינה ובעה נזכה ל"ותיטעינו בגבולנו" ויחזרו הגולים לביתם.

הרה"ג דבר עמר שליט"א**גר למעלה מ20 אמה ואין לו שכנים, האם ידליק בפתח הבית או בחולון?**

שאלת: אני גר בדירה בבניין רב קומות. הדירה שלי בקומת חמישית [גובהה של 15 מטר - לمعלה מעשרים אמה], אין בבניינים הסמוכים דירות שפונות לכיוון החלון שלו, השאלה היא היכן אדרליק את החנוכיה, האם בפתח הבית או בחולון?

תשובה: תלוי האם יש לך שכנים שיראו את החנוכיה בפתח הבית. אם כן, או תדליק בפתח הדירה, אך באופן שאין ההדלקה ניכרת לדיררים בתחום הבניין שלך, עדיף להדלק בחולון למעלה מ20 אמה. מוקודות - לדעת רשי"י חצר שיש מספר בתים, מדליק בפתח הבית. ויש ללמידה מכאן שאף פרסומי ניסא שייבו לבני רשות הרבים, חשוב כהיכר. ומכאן יש ללמידה שאף בניין עם שכנים מסוימים, הדלקה בפתח הבית מוגדרת כפרסומי ניסא לדיררים בבניין.

באופן שאין ההדלקה בפתח הבית ניכרת לשאר השכנים בבניין [כגון שהוא גיר ייחידי בקומת וכדו'], עיין בשעה'צ [תרע"א, מב] שימושם מדבריו זהה שלא חילך, שאף שאין פתח הבית פתוח לעוזר דיררים, מדליק בפתח הבית. וכ"מ בפר"ח. מאידך, מהרייטב"א [כא, ע"ב] מפורש שסביר שבאופן זה ידליק בחולון, והביאור בדבריו על פי דברי הפרי מגדים [תרע"א, ז] שאף למעלה מעשרים אמה יש היכר קצר

בדלקת, ולכן סובר שבאופן שיש חלון אף שהוא מעל עשרים אמה יש קצת היכר בדלקתו, ועדיף להדליק שם מאשר להניח בפתח הבית, שאין כל היכר בדלקתו. מעתה יש לצרף לדעת הריטב"א את שיטת רביינו יואל [הובאה בטור טרע"א] שכאר יש מחלוקת המגיעה לחנוכייה אין חסרון של עשרים אמה. (ואפשר שדברי الآخرون שנראה שסבירו שיש להדריךفتح בית קאי באופן שיש קצת היכר בדלקתו).

למעלה מ-20 אמה אך יש דבר המושך את העין, האם מהני והאם חייב לעשות זאת?

שאלת: בהמשך לשאלת הקודמת: א. אםadelik את החנוכייה בחלון מעל עשרים אמה, ובמקביל עשה דבר שימושק את העין לחנוכייה [כגון נרות צבעוניים מתחת ל-20 אמה, וכדו'], האם זה עוזר שאוכל להדליק בברכה את החנוכייה המונחת מעל עשרים אמה? ב. ואם כן, האם אני חייב לטרוח או להוציאו הוצאות ולעשות זאת?

תשובה: א. חנוכייה המונחת מעל עשרים אמה אם יש דבר שמבליט אותה כשרה. ב. צ"ע אם צריך להוציאו הוצאות ולטרוח בזוה.

מקורות - א. גם גבי עירובין קורה המונחת מעל עשרים אמה לא מהני כי העין לא שולטת, ובמקרה בגמ' שם (עירובין ג, ע"א) שאם עווה 'אמלתרא' מועל, וכ"פ בש"ע סי' שס ע' ו'ל: 'יאם רוצה להכשירו בקורה צרייך שיעשה בה ציריך וכיוור (פי' ציריך אחד בכחול מן הסיד או על שמי קורה) שעילידי כך מסתכלים בה', עכ"ל. ובפטשות דין עשרים אמה שפסול לגבי לחוי או קורה שווה לדין הדלקת נר חנוכה שפטולה מעל עשרים אמה. וכן משמע בריבינו יהונתן [שבת ט, ע"ב מדפי הרי"ף]. וא"כ לכאי' ה"ה בנהר חנוכה מהני. וש"ר שכן הובא בספר העורות להగי"ש אלישיב [שבת כב, ע"א].

ב. יש להסתפק האם אדם צרייך לטרוח או להוציאו ממון להדליק בצורה צו ע"י שיעשה היכר, וצ"ע בזוה. (שאלת כעין זו מצאנו באופן שלא יכול להדליק בחוץ ממשום רוח וכדו') אם צרייך להוציאו הוצאות על בית חנוכייה כדי להדליק נר חנוכה בחוץ. ופטשות בראשונים שאין צרייך. עיין בסדר רב עמרם גאון [הרפנס] סדר חנוכה, וכן יש בריבינו פרחהיה [שבת כא, ע"ב]. ואף שיש לדחות את הוכחה מדבריהם, בריטב"א [שבת כ"ב, ב] יותר מוכח, שהידיש ששתע סכנה שמוליק בפנים זה אף במן של צער ואיבה, ולפי זה כתוב שאף כשייש רוח וכדו' לא צרייך להדליק בחוץ. ונראה מכוון לדבריו שחכמים לא התריחו את האדם להדליק באופן שלא תכבה הרוח והינו שיוציאו ממון על בית חנוכייה וכדו' כי אם זה רק מפני חשש שהנר ייכבה וכדו' אינו מובן למה מולה דין זה בῆמה שידיש ששתע כל שעל ידו יוכל להניח את החנוכייה בחוץ. שוב ראיתי שהביאו בשם הגרי"ש אלישיב [שבת י'ח, חנוכה] שיש חייב להוציאו הוצאות לפחות עשרה וכדו' כדי להדליק בחוץ. ואפשר שרך הוצאות רבותין אין טrhoח יצחיק, חנוכה] שיש חייב להוציאו הוצאות לפחות עשרה וכדו' כדי להדליק בחוץ. ואפשר שרך הוצאות רבותין אין טrhoח הוצאות שאינן מרובות יש להוציאו ועדין צל"ע בזוה).

ניתן לשלווח חומריים למדור זה במילל המערכת זו
המערכת תפרנס ותעוררך את הדברים לפני שיקול דעתך

ברכת יישר כח לכל המגיבים והכותבים הנכבדים במדור 'תגבות והערות' אשר מוצאים את הרבים ומשתפים את כלל הלומדים בהערות מחכימות מפרי עטם. משיקולי עדריכה ועוד, לא כל התגבות מתפרסמת, פעמים מפני שהדברים חווירים על עצםם, כמו'ב' ישנן הערות שבעוז'ה נפרטם בהמשך. נודה להשם יברך שמדור זה זוכה להגדיל תורה ולהאדירה, להרבנות תורה ודעת בין מאן מלכי רben.

♦ ♦ ♦

הערה לגב' ערלה בשקדיה – גליון 170 מדור 'תשובות בהלכה'

ד' מרוחשון תשפ"ד

כבוד עורכי הירחון 'תגבות שדה', החיים והשלום!
עם הבעת רגשי הכבוד על העניינים החשובים שבירחון אשר מחכימים אותנו בהרבה עניינים של הלכה למעשה.

ראיתי לעיר על פסק שכתחמת בעמ' מ"ח בסופו, אודות השקדיה אשר חלק ממנה עובר תחת הגדר וגדל בגינה אחרת, ואשר למסקנה כתבתם להחמיר למנות שנות ערלה מאז שצף מעל פני הארץ.

ואשר לעב"ד נראה פשוט שכogenous זה לא החמירו חז"ל וכמו שהתיירו הברכה במשנה ערלה פ"ק, והובא להלכה ע"י כל הפוסקים בשו"ע י"ד רבד, וגם בנידון שלפנינו אין מקום להחמיר. וגם באילן שנעקר ונשאר משורשיו מהוחר אף אילו עובי מחות שמורתין בו הבגד לאחר אריגה, בידוע שיכל להיות ופטור אף אילו הוסיף עליו עפר הרבה. שם סעיף י"ט. ואע"פ שבזה קרוב להיות ערלה דאוריתא, ובאיילן שנתק挫 באם נשאר ממנו כל שהוא פטור ערלה ולא חיישן למראית עין כהסכמה רוב הפוסקים (שם סעיף י"ח). ואע"פ שיש מחמירים עד גובה טפח, מ"מ בדבר שהוא דרבנן אוילן לקולא וכמו שכותב בשו"ע שם.

ובפרט שכאמור ראיינו שהתיירו בהרכבה ואע"פ שיש מקום למראית עין ומכך'ש לנידון דין. (שאין לנו להוסיף חומרות בדבר שיסודה מדרבנן)

ביבוד וברכה צ. בוארון

-תגובה להיבת דברי הגאון רבי ציון בוארון שליט"א, ראה הערה-

א. ראייתי דברי אב"ד מקודש, ולענ"ד מין בשאיינו מינו נתערבב כאן. שהרי דין הברכה ידויעים הם ולמעשה הם הלכה פסוקה. גם די הולוה מן הארץ שם עולה באופן שאינו ראה פניו חמה, לענ"ד זו הלכה פסוקה שם כן של מננות שנות ערלה. ומה שרצוי לדקיק מדברי מラン הגרש"א זצ"ל ספרו ח"א י"א ד"ל להתיר רק באילן שנתק挫 ולא ביצא מן הארץ, ובכח"ג יש להקל לדבריו, כאשר הוא חולק על האוסרים. ודעתה העניה לא הסכימה עם דעתם להקל, והארכתה בשו"ת חילקת השדה ערלה י"ג, וביארתי דברי מラン הגרש"א באופן אחר, ואין צורך לעשותתו כחולק על דין זה. יעיפוי, וא"כ לכפול את הדברים]. אלא שמקורה דין הקרען בaczma השקדים, אין היוצא מצד השני של הגדר הגיע לא מהברכה ואף לא עליה מן הקרען, אלא מפירות שנפלו בצד השני של הגדר, ועליו ובודאי שלאם יש למנות ערלה. [אגב בaczma זה לא מצוי כלל 'נצרים' או 'سورים']. וכך כתבתי כדבר ברור שיש למנות ערלה מחדש. ש.ז.ר.

הפרשת חלה בקוגל אטריות

כידוע דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' ל, דרך אמונה הל', ביכורים פ"ו ס"ק צב, ישא יוסף וודען ח"ב סי' ג, דולה ושקה עמ' רעט הע' 80, הפרשת חלה כhalbכתה עמ' גג, ואשוי האיש יוז"ד ח"ב פ"ע עס"י יז-יח) ש策ריך להפריש חלה מקוגל אטריות, גם כאשר כבר יפרשו חלה מהאטריות בבית חרושת מ"מ אין הפרשה זו מועלת לאפיקת הקוגל שנעשתה לאחר מכון ו策ריך להפריש חלה שוב מהקוגל אטריות, וטעמו ביאר בהרחבה בקובץ תשובות ח"ג סי' ל, ועי' גם בביאור דעתו בס' ישא יוסף להגרי"א פרטני (שם).

אמנם בשו"ת מנחת יצחק (ח"ס סי' קח) פסק שהפרשת עיסת האטריות בבית חרושת פוטרת את חיוב חלה בהיותו קוגל, עי"ש טעמו. ועי' מה שהעיר עלייו הגרי"א אפרתני (שם). והגרא"ם שטרנבווך כתוב (תשוח"נ חאי סי' תרע"ז) שדוידי הוראה נחלקו בדין זה והמסקנה נראה שיש סוד למקרים באפה הקוגל לא להפריש עוד פעם חלה, אבל המהדר ומפריש יוצא בזה מכל ספק, עי"ש. אמן כיון שהמנחת יצחק מיקל לנו נוהגים בנסיבות העדה החדרית לתת הקשר לקוגל אטריות גם אם לא הופרש ממנו חלה בהיותו קוגל.

הבעיה הגדולה שיש בזה, שאדם שעורך קידושה רבא בשבת ומזמין קוגל אטריות בהכשר העדה החדרית, גורם לכך שגם מי שמחמיר להפריש חלה כדעת הגרי"א אינו יכול לעשות זאת, כי בשבת אסור להפריש חלה.

ברכת שתזכו להגדיל תורה ולהדרירה

רפאל אלחנן רבינוביין
מה"ס מאור יעקב' כ"ז חלקם על הלכות
המועדים וחדי השנה

לכבוד מערכת 'תגנות שדה' היובל ע"י המכוון החשוב למצאות התלוויות בארץ
שלום וברכה וכוטו"ס,

דבר ראשון, יישר כח על הגלינו המלא וגודש בדברי הלכה המתאים לעיניים ומחכמים את הלב, יה"ר שתזכו להפיץ טהרה בעמ"י ולקרב את משיח צדקנו שיגאל אותנו מכל צרותינו ובפרט מגלות ישמעאל המתרגשת علينا בימים אלו.

הנה אכן רבים הוויכים בפועל את המצוות התלוויות בארץ, בארץ הקודש, שזה תרו"ם וחללה, ורציתי ברשותכם להציג, שאף מי שאין לו גינה ושדה, בידו לסייע לקיום מצוות כללים וערלה עי"י שיקנה אף וرك מי שנזהר ומקפיד בהזה [ולא מכלה שמכדים ומשוקים גם בכשרות וגם ללא כשרות]. ובנוספ', ונחשב על ידי העיסוק במצוות אלו והלובותיהן כאילו קיימן, ולהיבית הקודש אצטט מה שכתב ה'חתם סופר' בספרו עה"ת 'תורת משה' בסוף פר' נצבים: 'אנחנו בחו"ל, מדינת הים ואיך אקים מצוות התלוויות בארץ, לא תאמיר כן, כי קרוב אלק' הדבר, בפייך, בלמידה הדינים, ונשלמה פרים, ובלבבך, להשתוקע לעשותם, ואז לעשותו, תזכה לעשותם בפועל'.

ברכת הדיוות שיפוץ מעינותיכם חוזה עוד רבות שנים

מייכאל כהן
כולל ישיבת מיר, עיה"ק ירושלים

תץראפּ
תהדר

בֵּית הַמְּעָשֶׁר!

הפרשת תרומות
לפי דעתן מרכז ושרון
לכבודו של ר' מאיר חי כהן

מצטרפים לכון האל

- ♦ קיום דברי מרכז השו"ע לנחינה בפועל של מעשור ראשון ללי בכל שנה מעשור
- ♦ חילול מעשור שני וננטע רבבי על פרוטה חמורה במטבע
- ♦ קיום נתינת מעשור עני בשנים ג' ו'

שנת תשפ"ד - ב' לשמייה היא שנת מעשור שני
הצערף עכשו לבית המעשר!

הפרשת תרומות ומעשרות בדרך הקלה והמהודרת

טלפון: hamachon.co.il אימייל: b.m@macon.co.il

בית
המעשר
תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקללה

טלפון: 03-9030580